

"SƏS" qəzeti mənim üçün ən əziz qəzetdir

Ilham Əliyev

SƏS

Qəzet 1991-ci il yanvarın 11-dən çıxır

№ 217 (5448) 28 noyabr 2017-ci il. "Əlincə" Azərbaycan Xeyriyyə Cəmiyyətinin orqanı. Qiyməti 40 qəpik

Azərbaycan dünyada neft və qaz hasil edən ölkə kimi tanınır

Prezident İlham Əliyev: "Bu gün bizim müstəqil ölkə kimi yaşamağımızda, iqtisadi potensialımızın formalaşmasında neft-qaz amili çox böyük rol oynayır"

Səh → 2

Azərbaycan-Qazaxıstan diplomatik münasibətlərinin 25 illiyi Astanada qeyd olunub

4

Yeni Azərbaycan Partiyasının rayon və şəhər təşkilatları sədrlərinin ümumrespublika müşavirəsi keçirilib

5

Əli Əhmədov: "Azərbaycan öz gücü ilə tarixi ədalətsizliyi həll etmək qüdrətindədir"

6

"Biz gələn il keçiriləcək prezident seçkilərində mütərəqqi və təkmil seçki təcrübəsindən istifadə edəcəyik"

6

Azərbaycanın Latviyadakı səfirliyi ermənilərin növbəti təxribatının qarşısını alıb

5

Hikmət Hacıyev: "Ölkəmizin ərazi bütövlüyü bir daha dəstəkləndi"

8

10

Hüseyn Cavidə həsr olunan nəşrlər çapa hazırlanır

9

Hikmət Babaoğlu: "Birgə Bəyannamə milli diplomatiyamızın növbəti uğurudur"

16

Əbu-Dabidə keçirilən 2017-ci il Formula-1 dünya çempionatının qalibi müəyyənləşib

Azərbaycan dünyada neft və qaz hasil edən ölkə kimi tanınır

Azərbaycan neftin sənaye üsulu ilə hasil edildiyi ilk məkan, mexaniki qazma üsulunun yarandığı yer, ilk dəniz platformasının vətəni və birinci neft boru kəmərinin inşa edildiyi ölkədir. Azərbaycan neft sənayesi böyük inkişaf yolu keçsə də, xalqımız yalnız XX əsrin axırlarında, müstəqillik qazandıqdan sonra bu sərvətdən tam bəhrələnmək imkanı qazandı.

Prezident İlham Əliyev: “Bu gün bizim müstəqil ölkə kimi yaşamağımızda, iqtisadi potensialımızın formalaşmasında neft-qaz amili çox böyük rol oynayır”

Bu imkanı isə Ümummilli Lider Heydər Əliyevin dühası reallığa çevirib. Dünyada qədim neft diyarı kimi tanınmış Azərbaycanda neftin sənaye üsulu ilə hasilatı XIX əsrin ortalarından başlanıb. 1846-cı ildə Bakıda “Bibiheybət” yatağında qazılmış quyudan püskürən neft fontanı ölkəmizdə “qara qızıl”ın sənaye üsulu ilə çıxarılmasının əsasını qoyub. Artıq 1899-cu ildə Azərbaycan neft hasilatı və emalı üzrə dünyada birinci olub və dünya neft hasilatının yarısını verib. 1949-cu ildə açıq dənizdə, Bakı şəhərindən 100 kilometr məsafədə o zaman üçün nadir yataq sayılan Neft Daşlarında püskürən fontan dənizdə neftçixarmanın yeni mərhələsinin başlanğıcını qoyub. Azərbaycan, dünyada ilk dəfə olaraq, açıq dənizdə neft çıxarmağa başlayıb.

1971-ci ildə Azərbaycanda neft hasilatı 1 milyard tona çatdı. Ulu Öndər Heydər Əliyevin iştirakı ilə təntənəli mərasim keçirildi. Ümumiyyətlə, 1970-1980-ci illərdə Dahi Lider Azərbaycanın ümumi inkişafına çox böyük töhfə verdi, o cümlədən, neft sənayesinin inkişafı üçün önəmli addımlar atıldı.

O vaxt Azərbaycan neftçiləri yalnız dənizin dərinliyi 40 metrə qədər olan sahələrində bütün yataqları kəşf etmişdilər. Amma böyük dərinliklərə getmək üçün ölkədə heç bir imkan yox idi. Ulu Öndər Azərbaycana üzən yarımadalma, qazma qurğuları, 400-dən artıq gəmi, həmçinin, kran gəmiləri gətirdi. “Günəşli” yatağı kəşf olundu. Lakin buradan neft çıxarmaq çətinliklər yaradırdı. Elə buna görə də, Ümummilli Lider Dərin Özüllər Zavodunu inşa etdirdi. 1991-ci ildə Azərbaycanda 11 milyon ton neft hasil edilmişdirsə, onun 6,7 milyon tonu “Günəşli”nin payına düşürdü.

Gemilərin alınması kəşfiyyat işlərinin miqyasını artırdı. “Azəri-Çıraq-Günəşli” yataqlar blokunun dərinlikdəki hissəsi kəşf olundu. Bu yataqlarda iş başlandı və böyük miqyas aldı. Bunun sayəsində ikinci milyard ton neftin 300 milyon tonunu Azərbaycan 1971-ci ildən

1991-ci ilə qədər olan dövrdə hasil etdi. 1991-ci ildə müstəqilliyin bərpasından sonra keçən dövr ərzində 700 milyon ton neft hasil olundu. Həmin 700 milyon tonun hasil edilməsində isə xarici şirkətlərin Xəzərdə işə başlamalarının böyük rolu oldu. Bunu da Ulu Öndər Heydər Əliyevin yeni neft strategiyası təmin etdi.

1994-cü il sentyabrın 20-də Azərbaycanda tarixi hadisə yaşandı. Bakıda “Gülüstən” Sarayında dünyanın 8 ölkəsinin (Azərbaycan, ABŞ, Böyük Britaniya, Rusiya, Türkiyə, Norveç, Yaponiya və Səudiyyə Ərəbistanı) 13 ən məşhur neft şirkəti (“Amoko”, BP, “MacDermott”, “Unocal”, SOCAR, “LUKOyl”, “Statoil”, “Exxon”, “Türkiye Petroleri”, “Pennzoil”, “Itochu”, “Remko”, “Delta”) ilə müqavilə imzalandı. Bu saziş müstəqil Azərbaycanın yeni tarixinin şanlı səhifəsini açdı. Ulu Öndər Azərbaycanı məhv olma təhlükəsindən xilas etməklə bərabər, neft sənayesini də böhran və tənəzzüldən qurtardı. Bununla da, müstəqil dövlətimizin neft strategiyasının və doktrinasının əsası qoyuldu.

1995-ci ilin fevralında Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkəti yaradıldı. 1997-ci il noyabrın əvvəlində isə “Əsrin Müqaviləsi” çərçivəsində “Çıraq” platformasından ilkin neft alındı və hasilat başlandı. Bu, Azərbaycanın yeni neft strategiyasının uğurlarının başlanğıcı idi. 1998-ci ildə neftimiz Bakı-Novorossiysk kəməri ilə Qara dənizə ixrac edilməyə başlandı. 1999-cu ilin aprelinde Bakı-Supsa neft kəməri və Gürcüstanın Qara dəniz sahilindəki Supsa ixrac terminalı istismara verildi. “Çıraq” yatağından hasil olunan neftin Supsa limanından ixracı ilə Azərbaycan nefti, ilk dəfə olaraq, iki istiqamət üzrə dünya bazarlarına çıxarılmaya başlandı. 2002-ci ildə Ulu Öndər Heydər Əliyevin şəxsən iştirakı ilə Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəmərinin təməli qoyuldu və 2006-cı ilin mayında Azərbaycan nefti Bakı-Tbilisi-Cey-

han əsas ixrac neft kəməri vasitəsilə Ceyhan limanına çatdırıldı.

Ümummilli Liderin neft strategiyasını dövrün tələblərinə uyğun tərzdə daha da təkmilləşdirən Prezident İlham Əliyev isə, ilk növbədə, neft gəlirlərini insan kapitalına çevirdi. Cənab İlham Əliyevin məqsədyönlü və ardıcıl surətdə həyata keçirdiyi qlobal, genişmiqyaslı və çoxşaxəli iqtisadi siyasəti ölkəmizin siyasi müstəqilliyinin və iqtisadi tərəqqisinin təmin edilməsinə yönəldi. Azərbaycan Prezidentinin dərinə düşünmüş neft strategiyası nəticəsində, ölkəmiz regionun inkişafında keyfiyyətə yeni iqtisadi modeli formalaşdıran, Avropa və Asiya arasında siyasi və ticarət əlaqələrinin genişləndirilməsində, Qafqaz Nəqliyyat Dəhlizinin inkişafında, nəheng layihələrin gerçəkləşməsində mühüm rol oynayan dövlətə, dünyanın əsas neft-qaz ixracatçısına çevrildi.

Bu il sentyabrın 14-də “Əsrin Müqaviləsi”nin 23-cü ildönümünə təsadüf edən tarixi gündə Azərbaycan hökuməti və Dövlət Neft Şirkəti (SOCAR), BP, “Chevron”, “Inpex”, “Statoil”, “ExxonMobil”, TP, “Itochu” və “ONGC Videsh” şirkətləri ilə birlikdə “Azəri”, “Çıraq” yataqları və “Günəşli” yatağının dərinliyi hissəsinin (AÇG) birgə işlənməsi və hasilatın pay bölgüsü haqqında dəyişdirilmiş və yenidən işlənmiş barədə sazişin imzalanması isə Prezident İlham Əliyevin uzaqgörənliyini, Onun siyasi-iqtisadi, kommersiya və digər risklərin dəqiq hesablanmış balanslı və Azərbaycanın uzunmüddətli strateji maraqları üzərində qurduğu çoxvariantlı iqtisadi strategiyasının əsaslı olduğunu göstərdi.

Bu sazişlə Azərbaycan 3,6 milyard dollar bonus əldə etdi. Dövlət Neft Şirkətinin payı 11 faizdən 25 faizə qaldırıldı. Mənfəət neftinin 75 faizi isə 2050-ci ilə qədər, yəni müqavilənin bütün müddəti ərzində Azərbaycana qalacaq.

Yenilənmiş saziş yalnız Azərbaycan iqtisadiyyatına növbəti bö-

yük sərmayə axınının təmini deyil, həm də ölkənin neft sənayesinin tarixində texnoloji inkişaf və insan nailiyyətləri ilə zəngin olan yeni bir səhifə açmış oldu.

Noyabrın 8-də isə Azərbaycanın qədim neft tarixinə yeni və şanlı səhifə yazıldı. İki milyard ton neftin hasil edilməsi neft sənayesinin inkişafında növbəti zirvə nöqtəsi və yaddaşlarda uzun müddət yaşayacaq şərəfli bir hadisə oldu. Bu münasibətlə Heydər Əliyev Mərkəzində keçirilən təntənəli mərasimdə çıxış edən Prezident İlham Əliyev vurğuladı ki, Ulu Öndər Heydər Əliyevin həm 1970-1980-ci illərdə, həm də 1990-cı illərdə göstərdiyi xidmətlər bu gün Azərbaycan reallıqlarını təmin edir: “Biz “qara qızıl”ı insan kapitalına çevirə bildik. Biz neft gəlirlərimizdən çox səmərəli şəkildə istifadə etdik və bu gün dünya miqyasında, bu, xüsusilə qeyd edilir. Bir çox ölkələrin zəngin neft yataqları var, ancaq o ölkələr səfalet içindədir və yoxsulluq şəraitində yaşayırlar. O ölkələrdə sabitlik pozulur, neft o ölkələrə fəlakət gətirir. Azərbaycanda isə neft rifah və inkişaf, sabitlik və güc gətirir. Bu gün bizim müstəqil ölkə kimi yaşamağımızda, iqtisadi potensialımızın formalaşmasında neft-qaz amili çox böyük rol oynayır. Bunu hər kəs bilməlidir”.

Vaxtilə xaricdən qaz və elektrik enerjisi alan Azərbaycan indi dünyada əsas neft-qaz ixracatçısı kimi tanınır. Enerji təhlükəsizliyi məsələlərini tam şəkildə təmin edən Azərbaycanın təşəbbüsü və iştirakı ilə regionda meqalayihələr reallaşmaqdadır. Sərmayə qoyuluşu 40 milyard dollara bərabər olan “Cənub Qaz Dəhlizi” uğurla icra edilir. “Şahdəniz-2” və Cənubi Qafqaz kəməri demək olar ki, 100 faiz, TANAP 80 faizdən çox icra edilib. “Azəri-Çıraq-Günəşli” yatağı minimum 2050-ci ilə qədər işləyəcək. “Şahdəniz” yatağı isə 100 il bundan sonra da fəaliyyət göstərəcək.

“Səs” Analitik Qrupu

Rəsmi xronika

Prezident İlham Əliyev Mavritaniya Prezidenti Məhəmməd uld Əbdülezizə təbrik məktubu göndərmişdir. Təbrikdə deyilir: “Hörmətli cənab Prezident, Mavritaniya İslam Respublikasının milli bayramı - Müstəqillik Günü münasibətilə Sizi və bütün xalqınızı öz adımdan və Azərbaycan xalqı adından səmimi qəlbədən təbrik edirəm. İnanıram ki, Azərbaycan-Mavritaniya münasibətləri daim dostluq və əməkdaşlıq zəminində inkişaf edəcəkdir.

Bu bayram günündə Sizin möhkəm cansağlığı, işlərinizdə uğurlar, dost Mavritaniya xalqına sülh və tərəqqi arzulayıram”.

***

Azərbaycan Prezidenti Albaniya Prezidenti İllir Metaya da təbrik məktubu göndərmişdir. Təbrikdə deyilir: “Hörmətli cənab Prezident, Albaniya Respublikasının milli bayramı münasibətilə Sizi və xalqınızı öz adımdan və Azərbaycan xalqı adından səmimi qəlbədən təbrik edirəm. Ümidvaram ki, ölkələrimiz və xalqlarımız arasındakı dostluq və əməkdaşlıq münasibətləri daim inkişaf edəcəkdir. Bu xoş gündə Sizin möhkəm cansağlığı, işlərinizdə uğurlar, dost Albaniya xalqına əmin-amanlıq və firavanlıq arzulayıram”.

***

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev “Azərbaycan Respublikasında barəməçliliyin və ipəkçiliyin inkişafına dair 2018-2025-ci illər üçün Dövlət Proqramı”nın təsdiq edilməsi haqqında Sərəncam imzalayıb.

***

Prezident İlham Əliyev “Sabirabad Sənaye Məhəlləsinin yaradılması haqqında” Sərəncam imzalayıb.

***

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Yusif Əmiral oğlu Yusibovun “Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fəxri diplomu” ilə təltif edilməsi haqqında Sərəncam imzalayıb.

***

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Elmar Rüstəm oğlu Vəliyevin II dərəcəli “Vətənə xidmətə görə” ordeni ilə təltif edilməsi haqqında sərəncam imzalayıb. Elmar Vəliyev Azərbaycan Respublikasının ictimai-siyasi həyatında fəal iştirakına görə təltif edilib.

***

Dövlət başçısının digər Sərəncamı ilə Gəncə şəhərinin sosial-mədəni həyatında fəal iştirakına görə Şərif Hacı oğlu Şərifova Prezidentin fərdi təqaüdü təyin olunub.

***

Prezident İlham Əliyev Gəncə şəhərinin sosial-iqtisadi və mədəni inkişafında xidmətləri olan şəxslərin təltif edilməsi haqqında Sərəncam imzalayıb.

Astanada "Nursultan Nazarbayev. Həyat yolu" kitabının təqdimatı olub

dünyasının aqsaqqalı Nursultan Nazarbayevin həyat yolundan bəhs edən kitabın Azərbaycan dilinə tərcüməsini əhəmiyyətli hadisə adlandırır. O, kitaba ön söz yazdığına görə Əli Həsənova minnətdarlığını bildirir.

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının vitse-prezidenti, Milli Məclisin elm və təhsil komitəsinin sədri İsa Həbibbəyli qeyd edib ki, bu kitabın nəşri Azərbaycan xalqının qazax xalqına sevgisinin bariz göstəricisidir. O, Qazaxıstanın latın əlifbasına keçidinin xalqlarımızın daha da yaxınlaşmasına töhfə verəcəyini vurğulayıb, təqdimatı keçirilən əsərin latın əlifbası ilə çap olunmasının əhəmiyyətini qeyd edib.

Milli Məclisin deputatı Elman Nəsirov Azərbaycan ilə Qazaxıstan arasında münasibətlərin inkişafında ümummilli lider Heydər Əliyevin və Qazaxıstan Prezidenti Nursultan Nazarbayevin xidmətlərindən danışır. O, əlaqələrimizin hazırda prezidentlər İlham Əliyev və Nursultan Nazarbayev tərəfindən daha da inkişaf etdirildiyini vurğulayıb.

Xatırladaq ki, kitabı rus dilindən Azərbaycan dilinə Azərbaycan Ali Media, İ.Qaspralı adına Beynəlxalq

Noyabrın 27-də Qazaxıstanın paytaxtı Astanada Beynəlxalq Türk Akademiyasının təşkilatçılığı ilə "Nursultan Nazarbayev. Həyat yolu" kitabının Azərbaycan dilində nəşrinin təqdimat mərasimi keçirilib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, tədbirdə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin ictimai-siyasi məsələlər üzrə köməkçisi Əli Həsənov, Qazaxıstan Prezidenti Administrasiyası Dəftərxanasının rəhbəri, Qazaxıstan Respublikası Birinci Prezidenti Kitabxanasının direktor müavini Mahmud Kasimbekov,

Beynəlxalq Türk Akademiyasının prezidenti Darxan Kızıralı və başqaları iştirak ediblər.

Qazaxıstan Prezidenti Administrasiyası Dəftərxanasının rəhbəri Mahmud Kasimbekov tədbirdə çıxış edərək deyib ki, Nursultan Nazarbayev haqqında kitabın Azərbaycan dilində nəşri ölkələri-

miz və xalqlarımız arasında münasibətlərin inkişafının bariz nümunəsidir. O vurğulayıb ki, bu kitab Qazaxıstan Prezidenti barədə latın qrafikası ilə nəşr edilən ilk əsərdir.

Mərasimdə çıxış edən Azərbaycan Prezidentinin ictimai-siyasi məsələlər üzrə köməkçisi, kitabın ön sözünün müəllifi Əli Həsənov Azərbaycan ilə Qazaxıstan

arasında dostluq və qardaşlıq əlaqələrindən, təqdimatı keçirilən əsərin məziyyətlərindən danışır. Prezidentin köməkçisi eyni taleyi yaşayan xalqlarımızın həyatında liderlərimizin mühüm rolundan söhbət açır. Qeyd edilib ki, Nursultan Nazarbayevin müdrik siyasətinin nəticəsi olaraq hazırda Qazaxıstanda xalqlar və millətlər arasında

möhkəm sülh, sabitlik hökm sürür, multikultural dəyərlər daşıyan funksional bir cəmiyyət formalaşır. 130-dan artıq xalqın nümayəndələri, o cümlədən azərbaycanlılar vətəndaş sülhü və ümummilli həmrəylik şəraitində yaşayır və fəaliyyət göstərirlər.

Beynəlxalq Türk Akademiyasının prezidenti Darxan Kızıralı türk

Türk Akademiyasının media mükafatları laureatı, publisist-jurnalist, Azərbaycan Televiziyasının Orta Asiya ölkələri üzrə müxbir bürosunun keçmiş rəhbəri Aida Eyvazova (Aida Eyvazlı Göytürk) tərcümə edib. Nəşrin məsləhətçiləri Beynəlxalq Türk Akademiyasının prezidenti Darxan Kızıralı və Azərbaycan Milli Məclisinin deputatı Cavanşir Feyziyev, redaktoru Vəli Əkbərdir.

Kitabın təqdimatından sonra Əli Həsənov Qazaxıstanın "Xabar" dövlət televiziya kanalına müsahibə verib. Əli Həsənov Nursultan Nazarbayevin Azərbaycanın ən ali mükafatı olan "Heydər Əliyev" ordeni ilə təltif edildiyini diqqətə çatdırıb. "Prezident İlham Əliyev mükafatın təqdim edilməsi mərasimində vurğulayıb ki, Nursultan Nazarbayev ulu öndər Heydər Əliyevin və Azərbaycan xalqının böyük dostudur", - deyərək Azərbaycan Prezidentinin köməkçisi bildirib.

İlahə Əhmədova
AZƏRTAC-ın xüsusi müxbiri
Astana

28 noyabr 2017-ci il

Azərbaycan-Qazaxıstan diplomatik münasibətlərinin 25 illiyi Astanada qeyd olunub

Noyabrın 27-də paytaxt Astana şəhərində Azərbaycanın Qazaxıstandakı səfirliyinin təşkilatçılığı ilə Azərbaycan-Qazaxıstan diplomatik münasibətlərinin 25 illiyi ilə bağlı rəsmi qəbul təşkil olunub. AZƏRTAC xəbər verir ki, qəbulda Azərbaycanın nümayəndə heyəti, Qazaxıstanın dövlət və hökumət rəsmiləri, tanınmış ictimai-siyasi xadimlər, diplomatik korpusun nümayəndələri iştirak ediblər.

Azərbaycanın Qazaxıstandakı səfiri Rəşad MƏMMƏDOV tədbiri açaraq qardaş ölkələrimizin münasibətlərinin çox yüksək səviyyədə olduğunu və strateji xarakter daşdığını qeyd etdi.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin ictimai-siyasi məsələlər üzrə köməkçisi Əli HƏSƏNOV rəsmi qəbulda çıxış etdi.

Tədbir iştirakçılarını salamlayan Əli Həsənov dedi ki, əsrin dövründə tarix baxımından böyük müddət deyil, lakin iyirmi ildən bir qədər çox bundan əvvəl öz müstəqilliyini bəyan etmiş ölkələr üçün bu dövr bütöv bir epoxadır. Ötən 25 il ərzində biz çoxəsrlik dostluq ənənələrini nəinki qoruyub saxlamağa, həm də genişləndirməyə, Azərbaycan-Qazaxıstan münasibətlərini strateji tərəfdaşlıq səviyyəsinə çatdırmağa nail olmuşuq. Bu işdə həm ümummilli lider Heydər Əliyev və millətin lideri Nursultan Nazarbayev, həm də Azərbaycanın indiki Prezidenti İlham Əliyev çox böyük rol oynayıblar.

Azərbaycan-Qazaxıstan ikitərəfli əlaqələrinin mükəmməl müqavilə-hüquq bazasının formalaşdığı vurğulayan Prezidentin köməkçisi bildirdi ki, ötən müddətdə 100-dən çox dövlətlərarası və hökumətlərarası sənəd, o cümlədən "Azərbaycan Respublikası ilə Qazaxıstan Respublikası arasında əməkdaşlığın daha da inkişaf etdirilməsi və dərinləşdirilməsi haqqında Bəyannamə" (1997), "Azərbaycan Respublikası ilə Qazaxıstan Respublikası arasında dostluq münasibətləri və strateji tərəfdaşlıq haqqında Bəyannamə" (2004), "Azərbaycan Respublikası ilə Qazaxıstan Respublikası arasında strateji tərəfdaşlıq və müttəfiqlik münasibətləri haqqında Müqavilə" (2005), "Azərbaycan və Qazaxıstan prezidentlərinin Birgə Bəyannaməsi" (2017) və digər sənədlər imzalanıb. Bu sənədlər, həmçinin müntəzəm surətdə keçirilən yüksək səviyyəli ikitərəfli görüşlər, səmərəli parlamentlərarası əlaqələr ölkələrimizin müasir mərhələdə yüksək etibara və etimada əsaslanan tərəfdaşlığının dərinləşməsinə və genişlənməsinə xidmət edir.

Ölkələrimizin beynəlxalq və regional təşkilatlar çərçivəsində də fəal əməkdaşlıq etdiyini və bir-birini dəstəklədiyini diqqətə çatdıran Əli Həsənov vurğuladı ki, Qazaxıstan 2017-2018-ci illərdə BMT Təhlükəsizlik Şurasının qeyri-daimi üzvü seçilərkən Azərbaycan ona səs verən ilk dövlətlərdən biri olub.

Azərbaycan Astanada "EXPO-2017" beynəlxalq ixtisaslaşdırılmış sərginin keçirilməsi təşəbbüsünü də dəstəkləyənlərin birincilərindən olub.

Qazaxıstanın da eyni qayda ilə Azərbaycanı beynəlxalq tədbirlərdə və qurumlarda dəstəklədiyini bildiren Prezidentin köməkçisi dedi: "Biz Azərbaycan ərazilərinin 20 faizinin Ermənistan tərəfindən işğal edilməsi ilə nəticələnmiş Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsində ölkəmizin haqlı mövqeyini daim dəstəklədiyinə görə qardaş Qazaxıstanın rəhbərliyinə dərin minnətdarlığımızı bildiririk".

Azərbaycan ilə Qazaxıstan arasında siyasi əlaqələrin yüksək səviyyəsinin ticari-iqtisadi əməkdaşlığa da müsbət təsir göstərdiyini söyləyən Əli Həsənov qeyd etdi ki, Bakının yaxınlığında Beynəlxalq Dəniz Ticarəti Limanının yaradılması, bu yaxınlarda Bakı-Tbilisi-Qars demir yolunun istifadəyə verilməsi, həmçinin Aktau limanının yenidən qurulması və yeni Kurik limanının açılması ölkələrimiz arasında əmtəə dövriyyəsinin əhəmiyyətli dərəcədə artırmağa imkan verəcək. Əlamətdar haldır ki, ölkələrimiz arasında iqtisadi əlaqələr təkəcə ticarətlə məhdudlaşmır. Azərbaycanlı sərmayədarlar Qazaxıstan bazarına maraq göstərir və bu ölkənin iqtisadiyyatına fəal sərmayə yatırır. Azərbaycanda da Qazaxıstan şirkətləri uğurla fəaliyyət göstərir. Sərmayə qoyuluşlarının ümumi həcmi 200 milyon dollara yaxındır.

Prezidentin köməkçisi humanitar əlaqələrin də ikitərəfli münasibətlərin inkişafında mühüm rol

oynadığını xatırladı, Azərbaycanın Qazaxıstan ilə bu istiqamətdə əlaqələrin genişləndirilməsinə xüsusi önəm verdiyini, Bakı Dövlət Universitetində qazax dili, tarixi və mədəniyyəti Mərkəzinin fəaliyyət göstərdiyini, Qazax xanlığının yaradılmasının 550 illiyinə həsr edilmiş nüfuzlu beynəlxalq konfransın Bakıda keçirildiyini, paytaxt Bakının küçələrindən birinə böyük Abay Kunanbayevin adının verildiyini və onun bələyefinin açıldığını, qardaş xalqlarımızın tanınmış şəxsiyyətlərinin və yazıçıların əsərlərinin hər iki dilə tərcümə edildiyini bildirərək dedi: "Bu gün biz Astanada "Nursultan Nazarbayev. Həyat yolu" kitabının təqdimatını keçirdik. Müəllifi Mahmud Kasimbekov olan bu kitab Azərbaycan dilinə tərcümə edilib. Bu il Heydər Əliyev Fondu Qazaxıstanın birinci Prezidenti - Millət Lideri Fondu ilə əmək-

daşlıq haqqında memorandum imzalayıb. Həmçinin Bakı Dövlət Universiteti və Əl-Fərabî adına Qazaxıstan Milli Universiteti arasında da memorandum imzalanıb. Ölkələrimiz arasında dostluq və əməkdaşlıq əlaqələrinin inkişafında xüsusi xidmətlərinə görə Prezident Nursultan Nazarbayev Azərbaycanın ali mükafatı olan "Heydər Əliyev" ordeni ilə təltif edilib".

Çıxışının sonunda Azərbaycan ilə Qazaxıstan arasında diplomatik münasibətlərin yaradılmasının 25 illiyi münasibətilə bir daha təbriklərini çatdıran Əli Həsənov vurğuladı: "Qarşılıqlı münasibətlərin müasir vəziyyətini və perspektivlərini qiymətləndirərək inamla demək olar ki, dövlətlərimiz arasında əlaqələr daha da genişlənəcək və möhkəmlənəcək".

***

Qazaxıstanın energetika nazi-

rinin birinci müavini Maxambet DOSMUXAMBETOV qeyd etdi ki, ölkələrimizi həmişə səmimi dostluq, qardaşlıq və əməkdaşlıq münasibətləri birləşdirib. Azərbaycan ilə Qazaxıstan xarici siyasət məsələlərində də daim bir-birini dəstəkləyir.

Müstəqilliyimizin bərpasından sonra Qazaxıstan ilə Azərbaycan arasında həm siyasi, həm iqtisadi, həm də humanitar sahələrdə mükəmməl müqavilə-hüquq bazası formalaşdırıldığını vurğulayan Maxambet Dosmuxambetov ölkələrimizin iştirakçısı olduğu enerji, nəqliyyat və informasiya-kommunikasiya texnologiyaları layihələrinin əhəmiyyətindən danışdı.

Qazaxıstan ilə Azərbaycan arasında ticarət dövriyyəsinin artı-

rılması üçün böyük potensial olduğunu deyən energetika nazirinin birinci müavini bu potensialın reallaşdırılması üçün birgə səylərin vacibliyindən söhbət açdı. "Bizi ümumi tarixi köklər və mədəniyyətlə yanaşı, mehriban qonşuluq və dostluq əlaqələrinin inkişafına yönəlmiş yorulmaz iradə və əzmkarlıq birləşdirir", - deyər Maxambet Dosmuxambetov əlavə etdi. Tədbir çərçivəsində Qazaxıstan-Azərbaycan diplomatik münasibətlərinin 25 illiyi münasibətilə qazax dilində nəşr olunmuş "İRS-MYRA" jurnalının təqdimatı keçirildi.

Jurnalın baş redaktoru Musa Mərcanlı "İRS"-in müxtəlif dillərdə nəşr olunduğunu diqqətə çatdırdı və bu nəşrin mehız qazax dilində çıxmasının təsadüfi olmadığını bildirdi. O əlavə etdi ki, "İRS" jurnalında Azərbaycan və Qazaxıstan arasında bütün sahələrdə əməkdaşlığı özündə əks etdirən mövzulara müraciət olunub. Jurnalda Azərbaycanın Birinci vitse-prezidenti Mehriban Əliyevanın muğam haqqında geniş məqaləsi dərc edilib.

Beynəlxalq Türk Akademiyasının prezidenti Darxan Kızıralı ötən 25 il ərzində Qazaxıstan-Azərbaycan əlaqələrinin uğurlu inkişaf etdiyini diqqətə çatdırdı, ölkəmizin nümayəndə heyətinə təşəkkürünü bildirdi.

Sonda Azərbaycan nümayəndə heyətinin üzvlərinə "Qazaxıstanın müstəqilliyinin 25 illiyi" yubiley medalı təqdim olundu.

İlahə Əhmədova
AZƏRTAC-ın xüsusi müxbiri
Astana

Yeni Azərbaycan Partiyasının rayon və şəhər təşkilatları sədrlərinin ümumrespublika müşavirəsi keçirilib

Noyabrın 25-də Yeni Azərbaycan Partiyasının rayon və şəhər təşkilatları sədrlərinin ümumrespublika müşavirəsi keçirilib.

Müşavirədə çıxış edən Azərbaycan Respublikası Baş nazirinin müavini, Yeni Azərbaycan Partiyasının Sədr müavini - İcra katibi Əli Əhmədov noyabrın 21-də YAP-ın yaranmasının 25 illik yubileyinin yüksək səviyyədə qeyd olunduğunu bildirdi. Əli Əhmədov qeyd etdi ki, bu münasibətlə Yeni Azərbaycan Partiyasının Sədri, cənab Prezident İlham Əliyevin iştirakı ilə təntənəli mərasim təşkil olunub. Həmin mərasimdə partiyanın Sədri İlham Əliyevin çox maraqlı və genişməzmunlu çıxışında keçilən yola çox yüksək qiymət verilib, YAP-ın Azərbaycanın ictimai və siyasi həyatındakı böyük və vacib rolu birmənalı şəkildə vurğulanıb. Eyni zamanda, partiyanın bundan sonrakı dövr ərzində qarşısında duran vəzifələrin icrası ilə bağlı müvafiq tapşırıq və tövsiyələr verilib.

Əli Əhmədov vurğulayıb ki, Yeni Azərbaycan Partiyası bu 25 il ərzində möhtəşəm bir tarix yaradıb. Qarşımızda isə yenə də şərəfli bir yol dayanır: "Azərbaycanın müasir tarixini, insanlarımızın taleyini, həyatını Yeni Azərbaycan Partiyasından, onun uğurlu fəaliyyətindən ayrılıqda təsəvvür etmək mümkün deyil. Bu 25 il ərzində, xüsusilə də Ulu öndər Heydər Əliyev hakimiyyətə qayıtdıqdan sonra Azərbaycanda baş verən bütün müdərəqqi, müsbət dəyişikliklər, inkişafı özündə əks etdirən bütün faktlar, Azərbaycanın müstəqil dövlətinin qurulması və onun iqtisadi və sosial cəhətdən inkişafı, ölkəmizin simasının köklü surətdə yenilənməsi, müasirləşməsi, ölkəmi-

zin dünya birliyində mövqələrinin möhkəmlənməsi və saya biləcəyimiz bugünkü həyatımızı, dövlətimizin gerçəkliklərini, inkişafını əks etdirən bütün müsbət, pozitiv cəhətlərin hər biri birmənalı şəkildə Yeni Azərbaycan Partiyasının fəaliyyəti ilə əlaqədardır. Ulu öndər Heydər Əliyevin Azərbaycana rəhbərlik etdiyi dövrdə Onun titanik fəaliyyəti ilə, 2003-cü ildən sonra isə Yeni Azərbaycan Partiyasının Sədri, Prezident İlham Əliyevin uğurlu fəaliyyətinin nəticəsində bu irəliləyişlər əldə edilə bilər".

YAP Sədri müavini Əli Əhmədov qeyd edib ki, əldə olunan nailiyyətlər, yaradılmış baza Yeni Azərbaycan Partiyasının böyük ictimai dəstəyi və nüfuzu, siyasi çəkisi, partiyanın sıralarında birləşən insanların say etibarilə çox olması, əhalinin Yeni Azərbaycan Partiyasının üzvü olmayan təbəqələrinin YAP-ın ideyalarını, Prezident İlham Əliyevin həyata keçirdiyi siyasəti birmənalı şəkildə dəstəkləməsi bundan sonrakı dövrdə də Yeni Azərbaycan Partiyasının həyatının, fəaliyyətinin və bundan sonra yaşayacaq tarixinin də uğurlu olacağına şeksiz inam yaradır.

Müşavirədə Yeni Azərbaycan Partiyasının İdarə Heyəti, eləcə də İcra Katibliyi tərəfindən qəbul edilmiş qərarların və tövsiyələrin partiyanın rayon və şəhər təşkilatları tərəfindən icra vəziyyəti, görülmüş işlər və qarşıda duran vəzifələr barədə geniş və hərtərəfli fikir mübadiləsi aparılmışdır. Müşavirədə həmçinin 2018-ci ildə Azərbaycanda keçiriləcək prezident seçkilərinə ilkin hazırlıq işlərinə başlanılması ilə bağlı İcra Katibliyinin tapşırıq və tövsiyələri rayon və şəhər təşkilatlarının sədrlərinin diqqətinə çatdırılmışdır.

Azərbaycanın Latviyadakı səfirliyi ermənilərin növbəti təxribatının qarşısını alıb

Azərbaycanın Latviyadakı səfirliyi ermənilərin növbəti təxribatının qarşısını alıb. Latviya Milli Kitabxanasında (LMK) "Ermənistan köhnə xəritələrdə: eramızdan əvvəl VI əsr - XX əsr" adlı sərgi açılmışdı. Ermənistan səfirliyi bu sərgidə digər xəritələrlə bərabər, Azərbaycanın Ermənistan tərəfindən işğal edilmiş ərazilərinin xəritəsini də nümayiş etdirməyə cəhd göstərib.

Azərbaycanın Latviyadakı səfirliyi faktla bağlı təxirəsalınmaz tədbirlər görüb, Latviya Xarici İşlər Nazirliyinə (XİN), LMK-nın rəhbərliyinə nota göndərüb, habelə Latviya XİN-də görüş keçirib. Hər iki müraciətdə ermənilərin regionun tarixi ilə bağlı saxtakarlıq fəaliyyəti, NATO, BMT, ATƏT PA, Aİ, İƏT kimi beynəlxalq təşkilatların Azərbaycanın suverenliyini və ərazi bütövlüyünü tanımaları, çoxsaylı qərar və qətnamələrin, məsələn, BMT Təhlükəsizlik Şurası tərəfindən Azərbaycanın işğal edilmiş ərazilərindən erməni qoşunlarının dərhal və qeyd-şərtsiz çıxarılmasını tələb edən 4 qətnamənin qəbul edilməsi barədə ətraflı informasiya təqdim olunub. Latviyadakı "Ocaq" təşkilatı tərəfindən də beynəlxalq hüquq normalarını pozan belə bir xəritənin nümayiş etdirilməsinin yolverilməzliyi barədə məktub göndərilib.

Latviya Milli Kitabxanasının direktoru Andris Vilks cavab məktubunda təəssüf hissi ilə üzrxahlıq edərək bildirib ki, LMK mədəniyyət ocağı kimi əməkdaşlıq məqsədi daşıyan müxtəlif ideyalara həmişə açıqdır. Kitabxananın rəhbərliyi tərəfdaşlarına etibar etdiyi üçün sərginin məzmununun beynəlxalq hüquq normalarını poza biləcəyindən xəbərsiz olub. Beləliklə, qondarma respublikanın ərazisini təsvir edən 2015-ci ilin xəritəsi ekspozisiyadan çıxarılıb. Bundan sonra sərgi fəaliyyətini dayandırılıb.

Nigar Cəfəri
AZƏRTAC-ın xüsusi müxbiri
Riqa

Gürcüstan XİN: Separatçı rejimin hər hansı bir hərəkəti bizdə narahatlıq yaradır

Hər hansı bir separatçı rejimin, istər tanınmamış, qondarma "DQR", istərsə də Abxaziya separatçılarının haradasa sərgi, konfrans və ya başqa bir tədbir keçirməsi arzuolunmazdır. AZƏRTAC xəbər verir ki, bu sözləri Gürcüstanın Xarici İşlər Nazirliyindən bildiriblər. Qeyd edilib ki, Gürcüstan özü separatizmdən əziyyət çəkir, Tbilisidə belə bir tədbirin keçirilməsi hökumətin xətti ilə təşkil olunmayıb.

Azərbaycanın Gürcüstandakı səfirliyindən isə deyiblər ki, məsələ ilə əlaqədar bu ölkənin müvafiq strukturlarına məlumat verilib və rəsmi Bakının narahatçılığı onların diqqətinə çatdırılıb.

Xatırladaq ki, Gürcüstandakı erməni apostol kilsəsinin Tbilisidəki "Ayartun" mərkəzində qondarma "Dağlıq Qarabağ Respublikası"ndan olan 7 genc rəssamın əsərlərindən ibarət "Dirçəliş" adlı sərgi açılıb. Dekabrın 20-nə qədər davam edəcək sərgi Ermənistanın diaspor nazirliyi, "Tekeyan Mərkəzi" fondu və "Şuşa şəhərinin muzeyləri" təşkilatının dəstəyi ilə keçirilir. Sərginin rəsmi açılış mərasimində Tbilisidəki erməni kilsəsinin keşişi Virab Kazaryan, Ermənistanın Gürcüstandakı səfirliyinin əməkdaşı və erməni icması-nın nümayəndələri iştirak ediblər.

Xətayi Əzizov
AZƏRTAC-ın xüsusi müxbiri
Tbilisi

Azərbaycan Türkiyənin ən çox təbii qaz idxal etdiyi ikinci ölkə olub

milyon kubmetr təbii qaz idxal etmişdi.

Sentyabrda Türkiyə boru kəmərləri ilə ümumilikdə 3 milyard 232 milyon kubmetr, LNG terminalları vasitəsilə isə 448 milyon kubmetr təbii qaz idxal edib. Türkiyənin sentyabrda ən çox təbii qaz idxal etdiyi ölkə 2,1 milyard kubmetr ilə Rusiya, ikinci sırada Azərbaycan (519 milyon kubmetr), üçüncü yerdə isə 518 milyon kubmetr ilə İran olub.

Bu ilin sentyabr ayında Türkiyə Azərbaycandan 519 milyon kubmetr təbii qaz idxal edib. Beləliklə də, sentyabrda Azərbaycan Türkiyənin ən çox təbii qaz idxal etdiyi ikinci ölkə olub. AZƏRTAC xəbər verir ki, bu barədə Türkiyənin Enerji Bazarını Tənzimləmə Təşkilatı (EPDK) məlumat yayıb. Ümumilikdə cari ilin yanvar-sentyabr aylarında isə Azərbaycandan Türkiyəyə təxminən 4,74 milyard kubmetr təbii qaz ixrac olunub. Cari ilin avqustunda isə Türkiyə Azərbaycandan 337,48

Azərbaycan enerji təhlükəsizliyinin təminatı sahəsində Avropanın mühüm tərəfdaşdır

“Ötən həftə Möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyevin Belçika Krallığına işgüzar səfəri çərçivəsində aparılan danışıqlar, əldə olunan uğurlu nəticələr və digər mühüm məqamlarla yadda qaldı. Möhtərəm Prezidentimiz bütün görüşlərdə, aparılan bütün danışıqlarda Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaciəsi ilə bağlı beynəlxalq təşkilatların, xüsusilə də BMT-nin qəbul etdiyi 4 qətnaməni bir daha tədbir iştrakçılarının diqqətinə çatdırıb. Bildirib ki, münaciənin həlli yalnız Azərbaycanın ərazi bütövlüyü çərçivəsində mümkündür.”

Dövlətimizin başçısı bu ali tribundan dünya dövlətlərini və beynəlxalq təşkilatları münaciənin həllində daha ədalətli mövqə

nümayiş etdirməyə çağırıb. Sözsüz ki, Brüsseldə keçirilən V Şərq Tərəfdaşlığı Zirvə Toplantısının yekunu olaraq qəbul edilən Birgə Bəyannamədə Avropa İttifaqının həmin proqram üzrə bütün tərəfdaşlarının ərazi bütövlüyünü, müstəqilliyini və suverenliyini dəstəkləməsinin xüsusi qeyd edilməsi Azərbaycan diplomatiyasının növbəti mühüm uğurudur.” Bu fikirləri KİV-ə açıqlamasında YAP Siyasi Şurasının üzvü, “iki sahil” qəzetinin baş redaktoru Vüqar Rəhimzadə bildirib.

Vüqar Rəhimzadə vurğulayıb

ki, bu gün Azərbaycanla Avropa İttifaqı arasındakı münasibətlər yüksək səviyyədədir: “Azərbaycanın xarici siyasətindəki prioritetlərdən biri Avropa İttifaqı ilə əlaqələri daha da inkişaf etdirmək və yeni imkanlar yaratmaqdır. Bu istiqamətdə mühüm addımlar atılır. Qurumla ölkəmiz arasında yeni sazişin imzalanması ilə bağlı danışıqlara başlanılıb. Bununla yanaşı, Avropa İttifaqı Azərbaycanın mühüm ticarət tərəfdaşlarından biridir. Ötən illərdə Avropa İttifaqının iqtisadiyatımıza 20 milyard dollardan artıq investisiya yatırması bu reallığı bir daha təsdiq edir. Dövlətimizin başçısı Şərq Tərəfdaşlığı Sammitində çıxışı zamanı Azərbaycan-Avropa İttifaqı əlaqələrindən söz açıb. Qeyd edib ki, ölkəmiz qurum üzv 9 dövlətlə strateji tərəfdaşlıq bəyannamələri qəbul edib. Bu, o deməkdir ki, Avropa İttifaqına üzv ölkələrin üçdə biri Azərbaycanı strateji tərəfdaş hesab edir.

Möhtərəm Prezidentimiz Avropa İttifaqı ilə Azərbaycan arasında gələcək razılaşmanı strateji əlaqələrin gücləndirilməsində daha bir mühüm mərhələ hesab etdiyini bəyan edib.”

YAP Siyasi Şurasının üzvü vurğulayıb ki, Azərbaycan enerji təhlükəsizliyinin təminatı sahəsində Avropanın mühüm tərəfdaşdır: “Təbii ki, ölkəmiz bu müsbət imici illərdir həyata keçirdiyi uğurlu enerji siyasəti nəticəsində qazanıb. Bu gün bütün dünyanın diqqət mərkəzində olan “Cənub Qaz Dəhlizi” ölkəmizin təşəbbüsü ilə reallaşdırılan meqa enerji layihəsi olmaqla yanaşı, Avropanın enerji təhlükəsizliyinin təmin edilməsində əsas amil hesab edilir. Sammitdə çıxış edən ölkəmizin başçısı bir sıra məsələlərə də toxunub və bildirib ki, enerji siyasəti ölkəmizin Avropa təsisatları ilə yaxından əməkdaşlıq etdiyi məsələlər arasındadır. Azərbaycanın qaz yataq-

larından hasil ediləcək qaz Avropanın yeganə yeni təbii qaz mənbəyi olacaq və sözsüz ki, Avropa qitəsinin enerji xəritəsini əhəmiyyətli dərəcədə dəyişəcək.”

“iki sahil” qəzetinin baş redaktoru əlavə edib ki, Azərbaycan Prezidentinin Belçika səfəri zamanı əsas məqamlardan biri də Brüsseldə NATO-nun Baş katibi Yens Stoltenberqlə keçirilən görüş olub: “Bu gün Azərbaycan-NATO əməkdaşlığı uğurla inkişaf edir. Əlaqələrimizin tarixi bir daha bunu sübut edir. Görüş zamanı NATO-nun Baş katibi Yens Stoltenberq qeyd edib ki, NATO ilə Azərbaycan arasındakı tərəfdaşlığın başlanğıcı uzun illər öncəyə təsadüf edir. Bu tərəfdaşlığın təməli demokratik dəyərlərə və prinsiplərə sadıqlıq əsasında qoyulub. Hesab edirəm ki, bu əməkdaşlıq regionda sülh, təhlükəsizlik və sabitlik üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir.”

Hikmət Hacıyev: “Ölkəmizin ərazi bütövlüyü bir daha dəstəkləndi”

Ermənistanın və erməni lobbii dairələrinin cidd-cəhdlərinə baxmayaraq, Avropa İttifaqının Brüsseldə keçirilən Şərq Tərəfdaşlığı Sammitində imzalanan Birgə Bəyannamədə Şərq Tərəfdaşlığının bütün dövlətlərinin ərazi bütövlüyü, müstəqilliyi və suverenliyi birmənalı olaraq bir daha dəstəklənib. Bəyannamədə deyilir: “Avropa İttifaqı bütün tərəfdaşların ərazi bütövlüyü, müstəqilliyi və suverenliyini dəstəkləməyə dair öhdəliklərinə sadıqdır.”

Sənədə regionun bir çox bölgələrində beynəlxalq hüququn prinsiplərinin pozulmasına narahatlıq ifadə olunur və mövcud münacişələrin beynəlxalq hüququn norma və prinsipləri əsasında həllinə dəstək ifadə edilir. Bu sözləri Avropa İttifaqının Brüsseldə keçirilən Şərq Tərəfdaşlığı Sammitində imzalanan Birgə Bəyannamənin əhəmiyyəti ilə bağlı azərtac-a məxsusi açıqlamasında Xarici İşlər Nazirliyinin mətbuat xidmətinin rəhbəri Hikmət Hacıyev bildirib. O deyib: “Bəyanatda Helsinki Yekun Aktı, ATƏT-in 1990-cı il Paris Xartiyası və Avropa İttifaqının Qlobal Təhlükəsizlik Strategiyasına da istinadlar öz əksini tapıb. Qlobal Strategiyada Avropa İttifaqının üzv və qonşu dövlətlərinin ərazi bütövlüyünə beynəlxalq səviyyədə tanınmış sərhədlər çərçivəsində hörmət edilməsi və dəstəklənməsi ən ümdə prinsiplərdən biri kimi qeyd edilib.

“Avropa İttifaqının “Şərq Tərəfdaşlığı” sammitinin yekun bəyannaməsini ədalətin təntənəsi adlandırmaq olar”. Bunu SiA-ya açıqlamasında politoloq Qabil Hüseynli deyib.

Ərazi bütövlüyü məsələsinin ilk dəfə olaraq 1975-ci ildə Avropada əməkdaşlığa dair Helsinki Yekun Aktı sənədində qeyd olunduğunu xatırladan politoloq söyləyib ki, həmin sənədə əsasən müharibədən sonra formalaşan sərhədlərin dəyişməzliyi və ərazi bütövlüyü beynəlxalq hüququn əsas fəaliyyətinə çevrilməlidir: “O dövrdən sonra beynəlxalq hüquq dövlətlərin ərazi bütövlüyünə böyük etiramlə yanaşır. Söhbət SSRİ-nin və ya sosializmin dağılmasından getmir. Burada əsas məsələ müstəqilliyini və suverenliyini qazanmış, BMT tərəfindən əraziləri tanınan ölkələrin ərazi bütövlüyünə hörmətdən gedir. Postsovet məkanında bütün münacişələr eyni ssenari üzrə başlayıb cərəyan etsə də, bu məsələlərə yanaşmada ikili standartlar var idi. Məsələn üçün Gürcüstanın ərazi bütövlüyü tanınsa da, halbuki orada olan Arzaplar və Cənubi Osetiyalılar abaroiyen yerli xalqlar idi. Onların öz müqəddaratını təyin et-

Politoloq: ““Şərq Tərəfdaşlığı” sammitinin yekun bəyannaməsi ədalətin təntənəsi idi”

məyə daha çox haqları çatırdı. Amma Dağlıq Qarabağa gələn 70 min erməniyə öz müqəddəratını təyin etmək hüququnu bu günə qədər tətbiq etməyə çalışırlar. Bunu həm ATƏT-in MQ, həm də Rusiya və buna yaxın ölkələr müdafiə edirdilər”.

“Ötən ilin dekabr ayında NATO-nun Varşavada keçirilən sammitində açıqlandı ki, ümumiyyətlə, Post-Sovet məkanında bütün ölkələrin münacişə ocaqlarının həllində yalnız ərazi bütövlüyü prinsipindən çıxış etmək lazımdır. Bu sevincidir ki, Çünki, nəhayət də prinsip Avropa ölkələrinə də sirayət edirdi. Düzdür, bundan sonra da Dağlıq Qarabağda yaşayan ermənilərin öz müqəddəratının təyin etməsinin vacibliyi ilə bağlı çıxış edənər tapıldı. Bu baxımdan Avropa İttifaqında qəbul edilən sənəd əhəmiyyətli idi”- deyər, Q. Hüseynli qeyd edib. Politoloqun sözlərinə görə, yekun sənəd Azərbaycanın mövqelərini son dərəcə möhkəmlənməsinə xidmət edir: “Bəyannamə ən başlıcası isə məsələlərin ədalətli həllinə təkan

vermiş olacaq. Ermənistan bundan sonra müəyyən məsələləri bulandırmağa çalışmaq istəsə də, bunun heç bir əhəmiyyəti olmayacaq. Çünki, artıq Azərbaycan üçün həm hüquqi, həm siyasi zəmində böyük perspektivlər açılır. Bu perspektivlərdən istifadə edərək ölkəmiz öz haqlı hüququnu həyata keçirmək üçün bütün imkanlara malik olacaq. Təbii ki burada Rusiyanın mövqeyi də önəmlidir. Hesab edirəm ki, Rusiya problemin həllini yubutmağa çalışacaq. Görünən odur ki, artıq Avropa Birliyinin qərarından sonra məsələni uzatmaq çətin olacaq. Ermənistan prezidenti Serj Sarkisyanın da manevlər etmək, Rusiyanın da buna qatmaq istəyi uğursuzluqla nəticələnməkdir”. Q. Hüseynli əlavə edib ki, ümumiyyətlə, beynəlxalq hüquqda ədalətli münasibətlərin formalaşması, xüsusilə də ərazi bütövlüyü məsələsində beynəlxalq hüquq normalarına ciddi riayət edilməsi, dünyanı gələcək kaosdan, qarşıdurmalardan, separatizm cəhdlərindən azad edə bilər: “Avropa bu qərarı qəbul etməklə öz məkanındakı separatizmləri cillamaq üçün normal hüquqi baza yaratdı”.

Tbilisinin mərkəzində qondarma “Dağlıq Qarabağ Respublikası” adından foto sərginin açılması yolverilməzdir. Bu sözləri AZƏRTAC-a açıqlamasında gürcü politoloq, tarixçi alim Quram Marxuliya söyləyib. Q.Marxuliya deyib: “Ermənilərin bu addımı Gürcüstan hökumətinə qarşı tərxiatdır. Ona görə ki, separatizmdən əziyyət çəkən Gürcüstan hökuməti belə bir tədbirin təşkilinə icazə verməz. Görünür ermənilər bu dəfə də Gürcüstan hökumətini aldadıblar”.

Politoloqun sözlərinə görə,

Gürcü politoloqlar: Tbilisinin mərkəzində qondarma “Dağlıq Qarabağ Respublikası” adından sərginin açılması yolverilməzdir

heç bir dövlət tərəfindən tanınmayan qondarma respublikaların bu cür addımlarının qarşısı alınmalıdır. Gürcüstanın Terror və Siyasi Araşdırmalar Mərkəzinin

direktoru, Tbilisi Dövlət Universitetinin professoru, politoloq Badri Natçkebia isə bildirib ki, ermənilərin tanınmamış qondarma respublika adından bu cür sərgi

təşkil etməsi düzgün deyil. “Biz erməni rəssamların sərgisinin açılacağı barədə məlumat almışdıq. Amma orada qondarma “Dağlıq Qarabağ Respublikası” adından sərgi açmaq heç bir etikaya və siyasi əxlaqa sığmır”. Xatırladaq ki, Gürcüstandakı erməni apostol kilsəsinin Tbilisidəki “Ayartun” mərkəzində qondarma “Dağlıq Qarabağ Respublikası”ndan olan 7 gənc rəssamın əsərlərindən ibarət “Dirçəliş” adlı sərgi açılıb.

Hikmət Babaoğlu: “Birgə Bəyannamə milli diplomatiyamızın növbəti uğurudur”

“Noyabrın 24-də Avropa İttifaqının Brüsseldə keçirilən Şərqi Tərəfdaşlığı Sammiti başa çatdı və yekun sənəd - Birgə Bəyannamə qəbul edildi. Ermənistan nümayəndə heyətinin çoxsaylı cəhdlərinə baxmayaraq, Birgə Bəyannamədə Şərqi Tərəfdaşlığının bütün dövlətlərinin ərazi bütövlüyü, müstəqilliyi və suverenliyi birmənalı olaraq bir daha dəstəkləndi. Bunu milli diplomatiyamızın növbəti uğuru kimi qiymətləndirə bilərik”. Bu fikirləri Milli Məclisin deputatı, “Yeni Azərbaycan” qəzetinin baş redaktoru Hikmət Babaoğlu Avropa İttifaqının Brüsseldə keçirilən Şərqi Tərəfdaşlığı Sammitində qəbul olunmuş Birgə Bəyannamənin əhəmiyyətini şərh edərkən bildirib.

Hikmət Babaoğlu deyib: “Xüsusi vurğulanmalıdır ki, Birgə Bəyannamədə Avropa İttifaqının Xarici Siyasət və Təhlükəsizlik Qlobal Strategiyasına istinad edilib. Bu sənəd isə 2016-cı ildə üzv dövlətlərin ortaq rəyi əsasında formalaşan strategiyadır və çox mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Hələ 2016-cı il iyunun 20-də Avropa İttifaqının xarici siyasət və təhlükəsizlik məsələləri üzrə ali komissarı Federika Moqerin Brüsseldə keçiriləcək Sammitdə strategiyaya rəsmən Avropa İttifaqına üzv dövlətlərin rəhbərlərinə təqdim edərək strategiya ilə bağlı yazdığı müqəddimədə bildirmişdi ki, Avropa İttifaqının məqsədi, hətta mövcudluğu şübhə altındadır. Ancaq vətəndaşlarımızı və dünyaya indi əvvəllər olmadığı qədər güclü Avropa İttifaqı lazımdır. Bu, hətta Böyük Britaniyadakı referendumdan sonra da aktualdır. Bizə həqiqətən Avropa İttifaqının necə fəaliyyət göstərdiyinə yenidən baxmaq lazımdır.

Ancaq biz gözəl bilir ki, nə üçün fəaliyyət göstəririk, prinsiplərimiz, maraqlarımız və prioritetlərimiz nədir. Qeyri-müəyyənliliyə zaman yoxdur, Avropa İttifaqına strategiya lazımdır. Bizə ümumi baxış və birgə fəaliyyət lazımdır. O dövrdə bu fikirlərin səsləndirilməsini zəruri edən beynəlxalq şərtlər var idi. Çünki Böyük Britaniya Avropa İttifaqını artıq tərk etmək üzrə idi və bu hadisə İttifaqın nəinki genişlənməsini hətta mövcudluğunu belə təhlükə altında qoyurdu. Vəziyyət olduqca mürəkkəb idi. Artıq elə vəziyyət yaranmışdı ki, Birləşmiş Krallığın başçılığı ilə Millətlər Birliyi, Fransanın rəhbərliyi ilə Frankofoniya Beynəlxalq Təşkilatı, İspaniyanın lider olduğu İbero-Amerikan Dövlətləri Təşkilatı, Portuqaliyanın himayəsində Portuqal Dilli Ölkələrin Birliyi dünya geosiyasətində fərqli maraqları önə çəkirdi. Beləliklə, Avropa İttifaqının ortaq xarici siyasətinin formalaşdırılması və

uzlaşdırılması müşkül məsələyə çevrilirdi. Çünki Aİ-yə daxil olan ölkələrin hər biri daha çox müstəqil siyasət yürütmək, milli maraqlarını daha çox irəli çəkmək və yeni dünya düzeninin formalaşmasında daha çox söz sahibi olmağa çalışırdılar. Bu isə beynəlxalq hüququn və onun əsas prinsiplərindən biri kimi qəbul edilmiş, dövlətlərin ərazi bütövlüyü məsələsində fikir ayrılıqlarına səbəb olurdu. Ancaq buna baxmayaraq, nəhayət 2016-cı ildə Aİ xarici siyasət və təhlükəsizlik üzrə global strategiya müəyyənləşdirə bildi. Strategiyada qeyd edilir ki, Avropa İttifaqı gələcəkdə də Şərqi Tərəfdaşlığı ölkələrində mövcud münaqişələrin həllində iştirak edəcək, ölkələrin suverenliyi, müstəqilliyi və ərazi bütövlüyü, sərhədlərin toxunulmazlığı və münaqişələrin sülh yolu ilə həlli Avropa təhlükəsizliyinin aparıcı elementləri olacaq. Bu prinsiplər həm Aİ daxilində, həm də Aİ sərhədlərindən kənardakı ölkələrə tətbiq ediləcək. Göründüyü kimi, məhz bu strategiyada öz əksini

tapın prinsiplər Azərbaycanın da maraqlarına cavab verir və İttifaq ilə əməkdaşlığımızda başlıca prinsip kimi çıxış edir. Biz bilir ki, Azərbaycan hələ 1996-cı ildən Aİ ilə tərəfdaşlıq və əməkdaşlıq sazişi, daha sonra 2004-cü ildən Avropa qonşuluq siyasəti və nəhayət 2009-cu ildən Şərqi Tərəfdaşlığı proqramı çərçivəsində əməkdaşlıq etsə də münasibətlər irəliləyib keyfiyyətcə yeni fazaya daxil olmurdu. Çünki Azərbaycan Aİ tərəfindən ərazi bütövlüyünün və sərhədlərinin toxunulmazlığının tanınmasını tələb edirdi. Nəhayət, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin beynəlxalq hüquqa söykənən qətiyyətli mövqeyi sayəsində Aİ-nin 2017-ci il 24 noyabr tarixli Birgə Bəyannaməsində bu prinsiplər öz əksini tapdı. Hər şeydən əvvəl bunu milli diplomatiyamızın növbəti uğuru kimi qiymətləndirə bilərik. Eyni zamanda, əminliklə deyə bilərik ki, qarşıdakı aylarda Avropa İttifaqı ilə Azərbaycan arasında imzalanacaq əməkdaşlıq sazişində də artıq bu mühüm məsələ öz əksini tapacaq. Bu isə bir daha Ermənistanın Aİ üzvləri tərəfindən işğalçı dövlət kimi tanınması mənasına gələcək. Beləliklə, Azərbaycan Avropa İttifaqını elan etdiyi təhlükəsizlik prinsiplərinə sadıq qalmağa və işğalçı Ermənistanı təzyiq etməklə işğal faktına son qoymağa dəvət edə biləcəkdir.

Şərəf Amilindən
uzaq olan
bədnam
məxluq

RƏFIQƏ

“Ölkədə baş verən istənilən ən kiçik hadisəyə, hətta məişət olayına belə, siyasi don geydirmək AXCP sədri kimi tanınan bədnam məxluq Əli Kərimlinin köhnə şakələrinə bəndir. Bu fərd “siyasi fəaliyyətini”, məhz bu kimi məsələlər üzərində quraraq, şəxsi dividendlərini güdür. Əlbəttə ki, belə vasitələrlə xalqın, millətin qarşısında hər hansı bir siyasi uğur qazanmaq ümumiyyətlə, qeyri-mümkündür və gərək bunu dərk edə biləsan. Ə.Kərimli bunu dərk edirmi?”

Dərk etmək üçün düşünən baş olmalıdır...

Səhvi anlayaraq, onu etiraf etmək hər adamın işi deyil. Bir də satılıb-satandan, vətən xainindən doğru addım atmaq reallıqdan çox uzaqdır. Xüsusilə də, son vaxtlar bəzi gənclərimiz var ki, bu gün də Ə.Kərimlilərin girdabından xilas yolunu səhvlərini etiraf etməməkdə görürlər.

Buna baxmayaraq, ölkə başçımız bəzi müxalifətin təsiri altına düşmüş gənclərin səhvlərini dərk etmək üçün dəfələrlə əfv fərmanları imzalayıb, azadlığı buraxıb ki, etdikləri səhvləri bir də təkrar etməsinlər. Ancaq qarşıdakı prezident seçkiləri ərafəsi eynilə, yenə də Ə.Kərimli gənclərin potensiallarından öz xeyrinə istifadə etməyə səy göstərir, onları mitinqlərə səsəyir. Ə.Kərimli şəxsi mənfəətini artırmaq, xaricdən pul-para, qrant əldə etmək üçün Qərbin bir sıra qaranlıq siyasi dairələri, erməni lobbisi, eləcə də, digər anti-Azərbaycan xarakterli qüvvələr qarşısında, məhz aldatdığı gənclərdən istifadə edib, istədiyini almağa çalışır. Özü də ən yaxşı metodu da “facebook” vasitəsilə çağırış etməsidir. Dağıdıcı müxalifətin zəhər tuluğunun içində zəhərlənərək təhsillərini, karyeralarını və həyatlarını həbsxanaya darıqları ilə dəyişdirirlər.

Bax, reallıq budur. Budur dağıdıcı müxalifət “liderləri”nin iç üzünü xislətləri. Bu baxımdan, belə bir tərzdə tərsinə düşünənlərə insan deyil, məxluq deyirlər. Çünki Ə.Kərimli məxluqlarda normal anlama, hadisəni təhlil etmək və şüur qabiliyyəti olmur. Mümkünsüzdür. Çünki dərk etmək üçün düşünən baş olmalıdır, o da Ə.Kərimlidə heç vaxt olmayıb.

Səfirlik: Ukraynanın Odessa şəhərində baş verən insident xuliqanlıq hərəkətidir

Ukraynanın Odessa şəhərində tikilməsi planlaşdırılan “Azərbaycan” parkındakı lövhənin üzərinin boya ilə ləkələnməsi xuliqanlıq hərəkəti kimi qiymətləndirilməlidir. Bu barədə AZƏRTAC-a Azərbaycanın Ukraynadakı səfirliyindən məlumat verilib. Məlumatla görə, səfirlik bu cür xuliqanlıq hərəkətlərinin siyasiləşdirilməsini qətiyyətlə pisləyir və kütləvi informasiya vasitələrini həssas mövzulara diqqətlə yanaşmağı

tövsiyə edir.

Səfirliyin məlumatında qeyd edilir: “Əvvəla, 2012-ci ildə SOCAR şirkəti tərəfindən həmin parkın tikintisi nəzərdə tutulsa da, yaranan maliyyə çətinliyinə görə, bu günə qədər hər hansı bir abadlıq işləri görülməyib, sadəcə, sonradan məlumatlandırma lövhəsi qoyulub və bu öten müddətdə həmin ərazi baxımsız qalıb. Sözsüz ki, ərazi baxımsız qaldığından, bu cür xuliqanlıq hərəkətləri qaçılmaz olur. Əgər həmin park “Azərbaycan” parkı kimi fəaliyyətə başlasaydı, ərazi nəzərdə olardı və iki ölkənin münasibətlərini pozmağa cəhd edən bu cür xuliqanlıq hərəkətləri baş verməzdi”. Azərbaycanın Ukraynadakı Səfirliyi baş verən xuliqanlıq hərəkəti ilə bağlı Odessa şəhərinin icra strukturları ilə əlaqə saxlayıb və araşdırma aparılıb.

“Ərazi bütövlüyü məsələsi Azərbaycanın uğurudur”

“Avropa İttifaqının “Şərqi Tərəfdaşlığı” sammitinin yekun bəyannaməsində bütün ölkələrin ərazi bütövlüyünün tanınması məsələsinin öz əksini tapması Azərbaycanın uğuru idi. Çünki, keçmiş sammitdə bu məsələ gərğnlik yaratdıq üçün Azərbaycan bəyannaməyə imza atmamışdı”. Bunu SİA-ya açıqlamasında politoloq Fikrət Sadıqov bildirib. Azərbaycan-Avropa İttifaqı arasında ikitərəfli sənədin imzalanmadığını xatırladan politoloq söyləyib ki, buna səbəb həmin sənəddə Azərbaycanı qanə etməyən məqamların olması idi: “Lakin Sammitin yekun bəyannaməsində bütün məsələlər öz əksini tapdı. Bu da təbii ki, Azərbaycanın təkidli və həyata keçirildi. O ki qaldı ikitərəfli sazişə, bu sənəd mütləq imzalanacaq. Lakin bu, Azərbaycanın istədiyi formatda olacaq”. Yekun bəyannamədə ərazi bütövlüyü ilə bağlı məsələnin Ermənistan tərəfindən narahatlıq doğurduğunu dilə gətirən F. Sadıqov söyləyib ki, artıq düşmənlər tərəf çıxılmaz vəziyyətdə olduğunu baş düşüb: “Ermənistan anlayır ki, əgər onlar bu bəyannaməyə imza atmasalar, o zaman ikitərəfli sazişə də imza atmamalıdır. Bu da nəticə etibarlı ilə Ermənistanın özünə zidd hərəkətdir. Bu baxımdan düşmən ölkə məcburiyyət qarşısında qalaraq sənədə imza atmış oldu”.

Politoloq söyləyib ki, yekun sənəd Azərbaycanın maraqlarına tam şəkildə cavab verir. Yekun Bəyannamədə ATƏT-in Minsk Qrupunun adının çəkilməməsi məsələsinə toxunan F. Sadıqov vurğulayıb ki, vasitəçilər bundan nəticə çıxarmalıdır: “İlk dəfədir ki, yekun bəyannamədə ATƏT-in Minsk Qrupunun adı çəkilir. Çox güman ki, bu, Avropa İttifaqının məsələ ilə daha ciddi şəkildə məşğul olması deməkdir. Aİ-nin ATƏT-in MQ-nu uzaqlaşdırmaq niyyətində olduğunu düşünməyərəm. Çünki, ATƏT də Avropanın təşkilatlarından biridir və bu təşkilatda da Aİ-yə daxil olan ölkələr təmsil olunur. Lakin hər kəs anlayır ki, ATƏT-in MQ-nun fəaliyyəti fəaliyyətsizliyə bərabərdir. Çünki, uzun illərdir ki, onların fəaliyyəti heç bir nəticəyə malik deyil və hətta beynəlxalq hüquq normaları yerinə yetirilmir. Təşkilat indiyədək heç bir qənaməni yerinə yetirə bilməyib və məsələyə biganəlik nümayiş etdirir. Belə olan halda vasitəçilər bundan nəticə çıxarmalıdır. Əgər Aİ kimi nüfuzlu bir təşkilat ATƏT-in adını çəkmir, inkar edirsə, bunun özü onların fəaliyyətinin yüksək təqdir olunmadığının göstəricisidir. Belə olan halda, ATƏT-in MQ-u fəaliyyətini gücləndirməli və problemin həlli istiqamətində ciddi addımlar atmalıdır”.

28 noyabr 2017-ci il

Ədəbi məktəb yaratmış ölməz sənətkar

Ölkə başçısının Sərəncamı ilə Molla Pənah Vaqifin
300 illik yubileyi qeyd olunur

XVIII əsr Azərbaycan ədəbiyyatının görkəmli nümayəndələrindən biri, Azərbaycan poeziyasının ideya-sənətkarlığı və janr-üslub cəhətdən yeni keyfiyyətlər qazanmasında mühüm xidmətləri olmuş Molla Pənah Vaqif yüksək zövq, dərin və incə duyğular şairi kimi tanınmışdır. Klassik şeirimizin əsas mövzusu olan gözəllik, şairin lirik qoşmalarında yeni bir mənə və yeni bir təravət kəsb edir.

Molla Pənah Vaqifin adının YUNESKO-nun "2016-2017-ci illər üçün görkəmli şəxslərin və əlamətdar hadisələrin yubileyleri proqramı"na daxil edilməsi Azərbaycanın çoxəsrlik zəngin ədəbiyyatı tarixində silinməz izlər qoymuş bu qüdrətli söz ustasının yaradıcılığında humanist dəyərlərə verilən yüksək qiymətin təzahürüdür. Şəkildə TÜRK-SOY Mədəniyyət Nazirləri Daimi Şurasının 34-cü toplantısında isə 2017-ci ilin "Molla Pənah Vaqif ili" elan olunması barədə qərar qəbul olunmuşdur.

Bəli, belə bir şairin 300 illik yubileyi Azərbaycan Prezidenti Cənab İlham Əliyevin Sərəncamı ilə bu gün qeyd olunur.

Molla Pənah Vaqif öz ənənələri ilə seçilən ədəbi məktəb yaratmış ölməz sənətkardır. O, əhəmiyyətini əsrlərdən bəri qoruyub saxlayan bənzərsiz poeziya nümunələri meydana gətirməklə milli ədəbiyyatın yeni istiqamətdə inkişafına təkən vermişdir.

Azərbaycan şeiri Vaqif sayəsində tarixinin növbəti mərhələsinə qədəm qoymuşdur. Onun klassik bədii fikir salnaməmizin parlaq səhifələrindən birini təşkil edən irsi müasir dövrdə də insanların əxlaqi-mənəvi kamilləşməsinə xidmət göstərir.

Onun tərcümeyi-halına nəzər salsaq, görərik ki, Molla Pənah Vaqif 1717-ci ildə Qazax mahalının Qırağ Salahlı kəndində dünyaya göz açmışdır. Vaqif kiçik yaşlarında mədrəsədə alim və müəllim Şəfi Əfəndinin yanında təhsil almış, ərəb və fars dillərinə mükəmməl yiyələnmişdir. O, həm də astronomiya, riyaziyyat, musiqi və poetika üzrə biliyə də malik idi. XVIII əsrin əllinci illərinin sonlarında Qazax mahalında və qonşu Gürcüstan sərhədlərində feodal özbəşənəliyi və hərəc-mərcliyi nəticəsində, bir çox ailələr öz doğma yurdlarını tərk etməli olmuşlar. Həmin dövrdə Vaqifin ailəsi də Qarabağa köçmüş və Cavanşir mahalının Tərtəbasar kəndində yerləşmişlər. Mənbələrdə göstərilir ki, şair burada məktəbdə dərs deməklə məşğul olmuşdur. Maddi və mənəvi sıxıntılar keçirən Vaqif "Bayram oldu" şeirini, məhz həmin illərdə yazmışdır. Bir müddət sonra şair Qarabağ xanlığının mərkəzi Şuşa şəhərinə köçmüş və şəhərin Saatlı məhəlləsində məktəb açmışdır.

Vaqifin alimlik və şairlik şöhrəti xan sarayına da çatmış və o saraya dəvət olunmuşdur. Qarabağ hökmdarı İbrahim xan onu əvvəlcə eşik ağası, sonra isə, baş vəzir təyin etmişdir. Vaqif təxminən 27 il Qarabağ sarayının ən mötəbər və uzaqqörən xadimi olmuş və xalq arasında geniş şöhrət qazanmışdır. 1795-ci ildə Ağca Məhəmməd şah Qacar Şuşaya hücum etmiş, lakin Şuşa qalasını ala bilməmişdir. 1797-ci ildə ikinci dəfə Şuşaya hücum edən Şah Qacar Vaqifi həbs etdirərək, zindana salmışdır. Sui-qəsd nəticəsində Ağca Məhəmməd şah Qacar öldürüldükdən son-

ra Vaqif azadlığa çıxmışdır. Lakin bu, uzun sürməmişdir. Şahın ölümündən sonra ordu şəhəri tərk edərək qaçmış, bundan istifadə edən İbrahim xanın qardaşı oğlu Məhəmməd bəy Cavanşir hakimiyyəti ələ keçirmişdir. Bir qədər sonra, 1797-ci ildə o, Vaqifi oğlu Əliəğa ilə birlikdə edam etdirmişdir. Vaqifin ölümündən sonra onun evi talan edilmiş və əsərlərinin çoxu məhv edilmişdir. Bu səbəbdən, onun şeirlərinin "Divanı" bizə gəlib çatmamışdır. Divanı itdikdən sonra şairin yalnız xalqın hafizəsində qalan şeirləri yazıya alınmışdır.

M.P.Vaqif Şərq poeziyasının bütün klassik formalarından istifadə edərək qəzəl, təcnis, müxəmməs, müstəzad, məsnəvi və mərsiyələr yazmışdır. Lakin onun yaradıcılığının çox hissəsini aşiq poeziyasından götürülmüş qoşma növündə yazılmış şeirlər təşkil etmişdir. Onun şeirləri aşıqların dilinin əzbəri olmuşdur.

Molla Pənah Vaqifin yaradıcılığı Azərbaycan poeziyası tarixində mühüm mərhələlərdən birini təşkil edir. Molla Pənah Vaqifin əsərlərində Azərbaycan xalqının adət və ənənələri, yerli və məhəlli xüsusiyyətləri özünün parlaq əksini tapır. O, insanı fiziki və mənəvi cəhətdən kamil və harmonik inkişafda görmək istəyirdi. Dünya və dünyəvi ideallar şairi kimi nikbinlik və həyatsevərlik onun poeziyasının ümdə xüsusiyyəti idi.

Şeirlərində ictimai ədalətsizlik və bərabərsizliyə qarşı nifrət ifadə olunurdu. Azərbaycan ədəbi dilinin inkişafında Vaqifin xidmətləri böyükdür. O, heca vəznində yazdığı şeirlərdə xalq dilinin zəngin xəzinəsindən sənətkarlıqla istifadə edərək, onu ədəbi-bədii dil səviyyəsinə qaldırmışdır.

Azərbaycan tarixinə, həmçinin, siyasi xadim kimi daxil olan Vaqif taleyüklü məsələlərin həllində müdriklik və uzaqqörənlik nümayiş etdirmişdir. Vaqifin yaradıcılığı daim tədqiq obyektinə çevrilmiş, əsərləri kütləvi tirajla nəşr edilmiş və yubileyi keçirilmişdir. 1982-ci il yanvarın 14-də Ulu Öndər Heydər Əliyevin, bilavasitə təşəbbüsü və iştirakı ilə Azərbaycanın qədim mədəniyyət mərkəzi Şuşa şəhərində şairin məzarı üzərində ucaldılmış əzəmətli məqbərənin açılışı olmuşdur. Qeyd edək ki, Şuşada olarkən Ulu Öndər Heydər Əliyev şairin məzarını ziyarət etmək istəmiş və lakin məzarı tapa bilməmişdir. Onun göstərişi ilə məzar tapılmış və Ulu Öndər bərhad halda olan dağılmış məzarı ziyarət etmişdir. Sonralar Ulu Öndər Heydər Əliyevin göstərişi ilə Vaqifin məzarı üstündə 1980-1981-ci illərdə abidə və türbə tikildi. 1982-ci ilin yanvar ayında Ulu Öndərin iştirakı ilə Molla Pə-

nah Vaqifin məqbərəsinin təntənəli açılışı oldu. Ümummilli Liderin Vaqifə bu münasibəti bir tərəfdən, milli ədəbiyyata sevgisindən irəli gəlirdisə, digər tərəfdən, diyarın tarixini və əhalisinin etnik mənsubiyyətini bir daha göstərməklə bağlı idi.

1992-ci il mayın 8-də Ermənistanın silahlı quldur dəstələri işğala məruz qoyduqları Şuşada bütün beynəlxalq hüquq normalarını pozaraq, mədəniyyət nümunələrinə qarşı vandalizm aktları törətmiş və 600-ə yaxın tarixi-memarlıq abidəsini talayıb məhv etmiş, o cümlədən, Xurşidbanu Natəvanın, Üzeyir Hacıbəylinin, Bülbülün ev-muzeylərini və Molla Pənah Vaqifin məqbərəsini dağıtmışlar.

2014-cü ildə şairin adına poçt markası buraxılmış, görkəmli bəstəkarlardan Cahangir Cahangirov "Durnalar", Əşrəf Abbasov "Heyran olmuşam", Vüqar Şirinov "Toy adamları", Qəmbər Hüseynli "Tel nazik" şairin şeirlərinə musiqi bəstələmiş, Ramiz Mustafayev "Vaqif" operasını, Səməd Vurğun "Vaqif" mənzu dramını, Y.V.Çəmənzəminli "Qan içində" romanını yazmış, haqqında sənədli filmlər ("Vaqif" 1968, "Molla Pənah Vaqif" 1990, "Qətl günü" 1990, "Molla Pənah Vaqif" 2011) çəkilmişdir.

Səməd Vurğunun 1937-ci ildə şairə həsr etdiyi "Vaqif" dramı ilk dəfə 1938-ci ildə M.Əzizbəyov adına Azərbaycan Dövlət Dram Teatrında (indiki Azərbaycan Dövlət Akademik Milli Dram Teatrı), 1947-ci ildə isə Almaniyada Berlin Teatrında tamaşaya qoyulmuşdur.

Molla Pənah Vaqif klassik şeirimizin ölməz nümunələrini yaradan sənətkar kimi xatirələrdə daim yaşayır və öyrənilir.

ZÜMRÜD

İmişlilər "Hərəyə bir ağac ekək" kampaniyasında fəal iştirak edir

İmişlidə Yeni Azərbaycan Partiyasının yaranmasının 25 illik yubileyi ilə əlaqədar "Hərəyə bir ağac ekək" kampaniyası çərçivəsində tədbirlərə start verilib.

Aksiyada YAP İmişli rayon təşkilatının fəalları, eləcə də, ictimaiyyət nümayəndələri və İmişli rayon tcrə hakimiyyətinin başçısı Vilyam Hacıyev də yaxından iştirak edib.

Aksiya zamanı rayonun Olimpiya İdman Kompleksinin ətrafında və digər küçələrində yenidənqurma və abadlıq işləri həyata keçirilib. Abadlıq işləri sırasında yaşıllaşdırma işləri aparılıb. Xüsusilə, gənclərin yüksək fəallıqla qoşulduğu bu aksiyada 2000 ədəd müxtəlif növ ağaclar əkilib.

R.HÜSEYNOVA

Bakı Dövlət Universiteti növbəti dəfə əməkdaşlarının əməkhaqqını artırdı

Bakı Dövlət Universitetində (BDU) keçirilən iclasda bu ali məktəbin bütün əməkdaşlarının əməkhaqqının növbəti dəfə artırılması ilə bağlı qərar qəbul edilib. BDU-dan AZƏRTAC-a bildirilib ki, qərara əsasən, BDU-da inzibati idarəetmədə çalışan rəhbər heyətin, dekan, dekan müavinləri, kafedra müdirləri, professor və dosentlər, baş müəllim və müəllimlər, elmi işçilər, o cümlədən digər əməkdaşların və "Gənc istedadlar" liseyi kollektivinin əməkhaqqı dekabr ayının 1-dən 130 manatadək artırılıb. Artım ümumilikdə universitetin üç mindən çox əməkdaşına şamil olunub. Bundan əlavə hər il müəssisə olaraq bütün kafedralarda fakültə dekani, tədris-metodik şurası və fakültə həmkarlar təşkilatı sədrlərinin iştirakı ilə iclaslar keçirilir, hər müəllimin son üç ildə elmi, tədris və ictimai fəaliyyəti təhlil edilir. Tələbələrin anket sorğusunun nəticələri nəzərə alınmaqla, fərqlənmiş əməkdaşların əməkhaqqı cari ilin sonunadək differensasiya yolu ilə 100 manat artırılır və proses təxminən 300 nəfərə şamil olunur.

Hüseyn Cavide həsr olunan nəşrlər çapa hazırlanır

Prezident İlham Əliyev "Böyük Azərbaycan şairi və dramaturqu Hüseyn Cavidin 135 illik yubileyinin keçirilməsi haqqında" müvafiq Sərəncamının icrası ilə əlaqədar Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının (AMEA) Hüseyn Cavidin Ev Muzeyində bir sıra tədbirlərin təşkili nəzərdə tutulub.

AMEA-dan AZƏRTAC-a bildirilib ki, muzeydə "Cavidşünaslıq" məqalələr toplusunun 50 cildinin, Məmməd Cəfər Cəfərovun "Hüseyn Cavid" monoqrafiyasının latın qrafikası ilə yenidən hazırlanması və nəşri nəzərdə tutulur. Bundan əlavə, muzey tərəfindən tədbirlər planı çərçivəsində "Azərbaycan ədəbi fikri və Hüseyn Cavid" monoqrafiyasının ikinci cildi, o cümlədən "Sözləri Hüseyn Cavidindir" adlı mahnı albomu hazırlanacaq.

Serj Sarkisyanın prezidentliyinin məntiqi sonluğu!

Mübariz Əhmədov: "Avropa Ermənistanın yalançı xristianlığına, mişlər üzərində qurulmuş tarixinə və saxta siyasətinə münasibət göstərdi"

"Avropa İttifaqının "Şərqlə Tərəfdaşlığı" sammitinin yekun bəyannaməsi Dağlıq Qarabağ tənzimlənməsi prizmasından böyük mübahisə vəd edirdi". Bu fikirləri Siyasi İnnovasiya və Texnologiyalar Mərkəzinin rəhbəri, politoloq Mübariz Əhmədov işğalçı Ermənistanın Aİ-nin sammitində düşdüyü ağır vəziyyəti şərh edərkən bildirib. Politoloq xatırladı ki, məhz "Vilnüs -2013" və "Riqa -2015" sammitlərində də bu mövzuda gərginlik yaranmışdı: "Amma bu dəfə əvvəldən görülməmiş işlər Ermənistanı neytrallaşdırdığı üçün mübahisə yaranmadı".

"Vyana və Sankt-Peterburq razılaşmalarına əməl edilməsi" tezi yoxa çıxdıqdan sonra ATƏT MQ-yə istinad da təcridcən sıradan çıxır

Aİ-nin Dağlıq Qarabağ münaqişəsi kontekstindən müddəaları təqdim edən Mübariz Əhmədov bildirdi ki, Brüssel sammitində təvazükar Ermənistanın düşdüyü ağır vəziyyəti bu sıralama ilə sübuta yetirmək kifayət edir:

- bütün tərəflərinin suverenliyi, ərazi bütövlüyü və müstəqilliyini dəstəklədiyini bəyan etdi.

- regionda həll edilməmiş münaqişələrin beynəlxalq hüququn norma və prinsiplərinə uyğun sülh yolu ilə həllini təşviq edən səylərin artırılmasına çalışdı.

- mövcud formatlar çərçivəsində və ya formatların dəstəklənməsi ilə, hətta münaqişəli ərazilərdə fəaliyyət göstərməklə münaqişələrin həlli və etimadın qurulması istiqamətində səylərini gücləndirəcəyini bildirdi.

- iqtisadi və sosial inkişaf üçün münaqişələrin həlli, etimadın qurulması və qonşuluq münasibətlərinin vacibliyini bəyan etdi.

Sammitin yekun bəyannaməsinin mətninin, hətta səthi təhlili aşağıdakıları üzə çıxarıdı:

1. Yekun bəyannamədə ATƏT MQ-nin adı çəkilmir. Bu, ilk dəfədir.

- II. "Şərqlə Tərəfdaşlığı" məkanındakı bütün münaqişələrə vahid yanaşma təsbit olunub. Bu da ilk dəfədir.

- III. Suverenlik, ərazi bütövlüyü və müstəqilliyə dəstək bəyan edilir.

- IV. Xalqların öz müqəddəratını təyin etmə prinsipi, ümumiyyətlə xatırlanmır.

- V. İqtisadi və sosial inkişaf üçün münaqişələrin həllinin zəruriliyi bildirilir.

ATƏT MQ formatı, ilk dəfədir ki, ciddi şəkildə silkələndi. Əgər vasitəçilər bundan nəticə çıxarmayacaqlarsa, Aİ Dağlıq Qarabağ tənzimlənməsində səylərini gücləndirəcəkdir.

"Vyana və Sankt-Peterburq razılaşmalarına əməl edilməsi" tezi yoxa çıxdıqdan sonra ATƏT MQ-yə istinad da təcridcən sıradan çıxır.

"Prezident İlham Əliyev Aİ-dəki çıxışında Avropa məkanında separatizmin bütün təzahürlərinə vahid yanaşmanı aktuallaşdırdı"

"Aİ-nin sonradan yaydığı bəyanatda Dağlıq Qarabağ və ətraf ərazilər Azərbaycanın tərkib hissəsi göstərilməklə həmin ərazilərdə Aİ şirkətlərinin fəaliyyətinin cinayət məsuliyyəti riski yaradacağını bildirir"-deyə qeyd edən politoloq onu da bildirdi ki, Aİ Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin Azərbaycanın ərazi bütövlüyü çərçivəsində dəstəklənməsi istiqamətində güclü siyasi iradə nümayiş etdirir: "Prezident İlham Əliyev Aİ-dəki çıxışında Avropa məkanında separatizmin bütün təzahürlərinə vahid yanaşmanı aktuallaşdırdı. Yaxı da salmaq ki, Prezident İlham Əliyev "Şərqlə Tərəfdaşlığı" məkanındakı münaqişələrin həllinə və ərazi bütövlüyünə vahid yanaşılması ideyasının da müəllifidir. İndi onun bu tezi Aİ-nin yekun sənədində öz əksini tapıb. Ya-

xın zamanlarda Aİ Kataloniya separatçılarının lideri K. Puçdemontun başına gətirilənləri B.Saakyan və digərlərinin də başına gətirilməsini təşviq edəcəkdir".

SİTM rəhbəri sammit zamanı və ərəfəsində bir sıra əlavə diqqətçəkən hadisələrin də baş verdiyini bildirdi. Belə ki, Ermənistanın prezidenti Serj Sarkisyan BMT TŞ-nin 4 qətnaməsinin Dağlıq Qarabağ tənzimlənməsi üçün nəzərdə tutulmadığını bəyan edib: "Onun bu bəyanatı Avropa ölkələrinin prezidentləri komandasında neandertal düşüncəli şəxs olduğunu göstərdi. Dağlıq Qarabağdan və ətraf ərazilərdən erməni işğalçı qoşunlarının çıxarılması BMT TŞ-nin 4 qətnaməsinin əsas mahiyyətidir. S.Sarkisyan Ermənistan ordusunu Dağlıq Qarabağa toplamaq üçün əlindən gələni hər şeyi edir. Ermənistanın böyük bir qrup siyasətçisinin çəkdiyi zəhmət sıfırı oldu. Yalnız Avropa Xalq Partiyası S.Sarkisyanın tezisini olduğu kimi dəstəklədi. Qalan heç kim Ermənistanın mövqeyinə dəstək vermədi".

"Aİ-nin Brüssel sammiti Ermənistanın siyasətinin iflası oldu"

Bir qrup erməni ekspertlərinin, o cümlədən, Armen Aşotyan və Kayts Minasyan kimi ekspertlərin cılızlığının da aşkarlandığını deyən politoloq hesab edir ki, bu ekspertlər, hətta informasiyanı ilkin mənbədən əldə edib, onu emal edə bilmirlər. Beləliklə, erməni siyasi diplomatı daha sarsıdıcı zərbəyə məruz qalara iflasa uğrayıb: "Ermənistanın siyasəti ciddi iflasa uğradı. Bu iflasın Avropa məkanında baş verməsi daha təsirlidir. Avropa Ermənistanın yalançı xristianlığına, mişlər üzərində qurulmuş tarixinə və saxta siyasətinə münasibət göstərdi. S.Sarkisyanın 10 illik prezidentliyinin ən vacib yekunlarından biridir. Çünki anti-Rusiya mahiyyətli "Şərqlə Tərəfdaşlığı" Programının ortaliğe çıxmasında S.Sarkisyanın müstəsna rolu olmuşdu. Həm "Şərqlə Tərəfdaşlığı" anti-rusiyaçıılıqdan imtina etməklə realıya yaxınlaşdır, həm də S.Sarkisyanın prezidentliyi məntiqi sonluğunu əldə edir".

Rövşən NURƏDDİNOĞLU

Millət vəkili: "Avropanın özündə də separatizm meyilləri güclənəcək"

"Avropa İttifaqının Brüsseldə keçirilən Şərqlə Tərəfdaşlığı Sammitində imzalanan Birgə Bəyannamədə Şərqlə Tərəfdaşlığının bütün dövlətlərinin ərazi bütövlüyü, müstəqilliyi və suverenliyi birmənəli olaraq bir daha dəstəklənib. Bəyannamədə deyilir: "Avropa İttifaqı bütün tərəflərinin ərazi bütövlüyü, müstəqilliyi və suverenliyini dəstəkləməyə dair öhdəliklərinə sadıqdır". Bunu SİA-ya açıqlamasında millət vəkili Azər Badamov deyib. Onun sözlərinə görə, Avropa İttifaqı və tərəfdaş dövlətlərin ərazi bütövlüyünü tanıdığı sərhədlər çərçivəsində dəstəklənməsinin bəyan etməsi o deməkdir ki, separatizm meyilləri ilə xəyallar quruluşlarının beynəlxalq səviyyədə heç bir dəstəyi olmayacaq: "Bu, həm də Ermənistanı bir zərbədir. Erməni separatçıları Azərbaycan ərazisində yeni dövlət qurmaq və tanımaq xəyalları ilə yaşayırdı. Bu bəyan-

name bir daha göstərdi ki, ikinci dünya müharibəsində olduğu kimi güc və işğal yolu ilə hər hansı bir dövlətin ərazisində zəbt edilməsi beynəlxalq səviyyədə qınanır və heç vaxt dəstəklənməyəcək. Düşünürəm ki, ATƏT-in Minsk Qrupunun həmsədrləri də Brüssel-

nə yanaşmanı tələb edir. Həm də Avropa İttifaqında baş verən son

de qəbul olunmuş bəyannaməyə uyğun olaraq Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin tənzimlənməsində yeni yanaşma ortaya qoyacaqlar. Çünki, bu günün tələbi yoxxaldır və heç bir gələcəyi yoxdur".

"Putin də münaqişəni bitirməklə tarixə damğa vura bilər"

Azər Həsərat: "Rusiya dəstəyini çəkərsə, həmin anda Ermənistan işğala son qoyar"

- Azər müəllim, KİV-lərdə və siyasi kuluarlarda Azərbaycanın işğal olunmuş 5 rayonunun yaxın vaxtlarda qaytarılacağı barədə məlumatlar yayılıb və müzakirələr aparılır. Sizcə, bunun real fikir olduğunu hansı faktlarla ifadə etmək olar?

Müsahibimiz Siyasi şərhçi Azər Həsəratdır

- Əgər məsələ Azərbaycanın xoş məramından və münaqişəni, doğrudan da, bitirmək istəyindən asılı olsaydı, bəli, real hesab etmək olardı. Amma bilirik ki, Ermənistan keçmiş kimi inadkardır, öz zərərini anladığı halda belə, tutduğundan əl çəkmək istəmir. Yəni Ermənistan bu prosesdə mümkün qədər çalışır ki, görüntü yaratsın, amma işğalın sona çatdırılması üçün real addımlar atmasın. O baxımdan, 5 rayon məsələsində o qədər də nikbin deyiləm.

- Son vaxtlar Rəcəb Tayyib Ərdoğanla Vladimir Putin arasında keçirilən görüşlərdə Dağlıq Qarabağın işğaldan azad edilməsi ilə bağlı müzakirələr aparılır. Necə düşünürsünüz, V.Putin münaqişənin həll olunması üçün Sarkisyanı ciddi təsir göstərə bilərmi?

- Bu görüşləri və danışıqları əhəmiyyətli hesab edirik. Dünyada hər kəs bilir ki, bu işğalın başa çatdırılması böyük hesabla Rusiyadan asılıdır. Ona görə də, Türkiyə prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan Rusiya prezidenti Vladimir Putinlə dil tapıb ortaq məxrəcə gəlməklə məsələni həll edə bilse, çox böyük tarixi şəxsiyyət olduğunu bir daha sübut edə biləcək. Elə Putin də münaqişəni bitirməklə tarixə damğa vura bilər. Bəli, Putin münaqişəni həll etmək üçün qərarı verə və Ermənistanı təsir edə bilər.

- Hər zaman qeyri-konstruktiv mövqə ilə seçilən Sarkisyan rejimi, sizcə, beynəlxalq təzyiqlərə və Azərbaycanın gücünü və qüdrətinə görə geri çəkilib, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həllində konstruktiv mövqə ortaya qoya bilərmi?

- Ermənistandan konstruktivlik gözləmək sadəlövlüklərdir. Ümumiyyətlə, erməni xisləti deyilən bir şey var. Bu, bir xarakterdir. Həmin xarakter yalnız gücə tabe olmağı sevdi. Ona görə də, zəif durumda, arxasız olduqları zaman özləri könüllü təslim olar, hətta bir güclüylə qul kimi davranırlar. Amma arxalı olduqlarını hiss etdikləri zaman, haqq-ədalət adında bir şey tanımazlar. Ona görə, Ermənistanın konstruktiv davranması arxalıdıqları ağalarından Rusiyadan asılıdır. Rusiya dəstəyini çəkərsə, həmin anda Ermənistan işğala son qoyar. Buna qəti şübhə etmək olmaz.

GÜLYANƏ

28 noyabr 2017-ci il

Mətbu sözün işığı

Əməkdar mədəniyyət işçisi, yazıçı-publisist Afət Sadıqoğlu yarım əsrə yaxındır ki, böyük həvəslə, sözün həqiqi mənasında, yorulmaq bilmədən yazıb-yaradır. Geniş mövzu dairəsi, yazılarının aktuallığı ilə seçilən həmkarımızın ilk gündən qələminin qayəsi xalqımıza və dövlətimizə sədəqətlə xidmət etmək olub. Bu il noyabrın 12-də onun 70 yaşı tamam olur.

faktlara əsaslanan kəskin məqalələri oxucuların dərin marağına səbəb olurdu. O, tez-tez sərhəd kəndlərinə yollanırdı. Vətən torpaqlarını qoruyan igid əsgər və zabitlərlə yaxından tanış olur, onların şücaətlərini böyük həvəslə qələmə alırdı. Maraqlıdır ki, jurnalistin qəhrəmanlarının çoxu ilə şəxsi dostluq əlaqələri hələ də davam edir. Bunu çoxları bilir ki, Afət müəllim üçün dostluq və qardaşlıq duyğusu öləri hiss deyil.

Yəqin ki, yadınızdadır. 1992-ci il mayın 28-də Türkiyə ilə sərhəddə Araz çayı üzərində inşa olunan "Ümid" körpüsünün tətəbətli açılış mərasimi olmuşdu. Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri Heydər Əliyevin dəvətilə qardaş Türkiyə Cümhuriyyətinin Baş naziri Süleyman Dəmirəl də həmin tədbirdə iştirak etmişdi. Bu tarixi hadisə blokada şəraitində yaşayan Naxçıvanda böyükündə-küçyə hamının qəlbində böyük ümid və sevinc doğurmuşdu. Afət Sadıqoğlunun tədbirin səhəri günün "Şərş çapısı" qəzetində jənrin ən yüksək tələblərinə cavab verən parlaq reportajı dərc olunmuşdu.

Afət Sadıqoğlu "Ulu məskən", "Naxçıvan qədim diyardır", "Dəniz kimi məğrur insan", "Mənim çiçəkli dünyam", "Azərbaycan-Norveç əlaqələri", "Tur Heyerdal Azərbaycan-da", "Beynəlxalq Mühəndislik Akademiyasının Azərbaycan bölməsi", "Azərbaycan-Hindistan əlaqələri", (Azərbaycan və ingilis dillərində), "Azərbaycan-Türkiyə: dostluq və qardaşlıq əlaqələri" və digər sənədli publisistik və bədii kitabların müəllifidir. Bu günlərdə onun nəfis tərtibatda "Türk dünyasının Kibrisi" adlı yeni kitabı işıq üzü görmüşdür. Burada yazıçı-publisist Şimali Kipr səfəri ilə bağlı yol qeydləri, ölkələrimiz arasında mədəni əlaqələrin tarixi, bugünü barədə maraqlı fikir və düşüncələri yer alıb.

Acı təəssüf ki, bir neçə il əvvəl onun həyatında ürək sızladan ağır bir hadisə baş verdi. 2009-cu il aprelin 30-da Azərbaycan Dövlət Neft Akademiyasının binasında baş vermiş dəhşətli terror hadisəsində həlak olan 13 tələbə və pedaqoqun arasında jurnalist Afət Sadıqoğlunun qızı, universitetin gənc müəllimi Şəfa Məmmədova da var idi. Ata-ananın sevimlisi olan Şəfa cəmi iki həftə əvvəl gəlin köçmüşdü. Afət müəllimin, onun 42 illik ömür-gün yoldaşı, "iki sahil" qəzetinin şöbə müdiri Xuraman Məmmədovanın övlad itikisi ilə bağlı hansı acı hissləri yaşadığını təsvir etməkdə acizəm. Hörmətli həmkarlarıma Allahdan ancaq səbir arzumağa gücüm çatır.

Afət Sadıqoğlu indi ömrünün müdrik çağlarını yaşayır. Yaxşı ki, onun mövzuları da, yaradıcılıq əzmi də bitib-tükənmir. O, mətbu sözün işığına tapınaraq, taleyinə yazılan qəzetçilik missiyasını var gücü ilə davam etdirir. Arzum budur ki, uzun illər bundan sonra da hörmətli həmkarımın nə əli, nə də qələmi işdən soyusun.

Məsaim ABDULLAYEV,
Əməkdar mədəniyyət işçisi

Ermənistanın Brüsseldə Avropa İttifaqına assosiativ üzv yazılmasının ardınca, ölkədə anti-Rusiya çağırışlarına start verilib. Belə ki, ölkə parlamentinin iclasında Ermənistanın rəsmi Moskvanın təşəbbüsü ilə yaradılmış Avrasiya İqtisadi İttifaqından çıxması tələbləri səslənib. Bu barədə "Iragir.am" saytı "news.am" ("Novosti Armenii") istinadən yazır. Qeyd olunur ki, ölkənin Avrasiya İqtisadi İttifaqına daxil olmasının ardınca baş vermiş neqativ olaylar Ermənistanın bu qurumdan çıxması ilə nəticəsini tapmalıdır. Hətta bu məsələ ilə bağlı parlamentin 27 noyabr iclasında dinləmələr keçirilib.

Politoloq Armen Qriqoryan: "Avropanın siyasi-iqtisadi dəyərləri real şəkildə tətbiq edilərsə, islahatlara başlanılırsa, mövcud siyasi sistem buna dözməyəcək"

Bütün bunlara baxmayaraq, artıq bir sıra erməni politoloqları iddia edirlər ki, Ermənistan Avrasiya İttifaqından çıxmaqla, uzun müddət bu ölkəyə müxtəlif sahələrdə yardımlar etmiş Rusiyanın sərt təzyiqləri ilə üz-üzə qalacaqlar.

S.Sarkisyanın Avropa İttifaqına assosiativ üzv yazılması sevinci uzun sürməyə bi-

Edmon Marukyan:
"Respublikada bir sıra istiqamətlərdə, o cümlədən, iqtisadiyyat sahəsində ciddi deqradasiya baş verib"

Ermənistan parlamentində Avrasiya İqtisadi İttifaqından çıxmaq tələbi

Və ya Serj Sarkisyan rejimi Brüssel sammitindən sonra Moskvanın sərt təzyiqləri ilə üz-üzə qalmağ arəfəsindədir

"Ermənistanın Avtasiya İttifaqından de-nonsassiyası (qurumu tək etməsi) prosesinə başlanması tələbi parlamentin "Çıxmaq" blokunun fraksiya üzvü, "İşıqlı Ermənistan" partiyasının sədri, deputat Edmon Marukyan tərəfindən bəyan edilib"-deyə erməni media qurumu yazır. SİTAT: "Onun sözlərinə görə, Ermənistanın Avrasiya İqtisadi İttifaqında olduğu müddətdə respublikada bir sıra istiqamətlərdə, o cümlədən, iqtisadiyyat sahəsində ciddi deqradasiya baş verib."

Əlbəttə ki, erməni deputatlar Ermənistanın təhlükəsizlik məsələsinin də iflusa uğradığını deyərək, istər dolay, istərsə də birbaşa rəsmi Moskvanı ittiham ediblər. Həmçinin, Ermənistanın bu qurumda olmasının 3 illik müddətində ÜDM-in dollarla müqayisədə 8% azalması bildirilib. Misal üçün, Marukyan deyib ki, qeyd edilənlə yanaşı, əhəlinin məşğulluq səviyyəsi 13, beynəlxalq ehtiyatlar 40% azalıb, dövlət borcu isə 10% artıb.

Məsələn, erməni politoloqu Armen Qriqoryan hesab edir ki, "Avropanın siyasi-iqtisadi dəyərləri real şəkildə tətbiq edilərsə və islahatlara başlanılırsa, mövcud siyasi sistem buna dözməyəcək".

Beləliklə, fakt budur ki, Ermənistanın mövcud vəziyyəti yenə də dalana dirənmiş haldadır. Çünki bu dəfə Sarkisyan rejimi ölkəsinin forpost rol aldığı Rusiya qarşısında çıxış yolu tapa bilməyəcək. İstər iqtisadiyyat, istər sosial, istərsə də hərbi baxımdan iflusa uğramış Ermənistanı ayağa qaldırmaq üçün Avropanın da müsbət addımlar atacağını hesab etmək olmaz. Çünki ən azından, ictimai rəy elə Avropa məkanında aparıcı dövlətlərin iqtisadi böhranla üz-üzə qalmasına baxmayaraq, Avropa İttifaqının, sadəcə, seyrci mövqedə qaldığının şahidi olub. Belə olan halda, Ermənistanın vəziyyətinin daha nə qədər ağırlaşacağını bəri başdan təsəvvürə gətirmək olar.

Rövşən RƏSULOĞ

Kosta Rikanın XİN rəhbəri Azərbaycana gəlir

Kosta Rika Respublikasının xarici işlər və etiqad naziri Manuel Gonzalez Sanz 28-29 noyabr tarixlərində Azərbaycan Respublikasında səfərdə olacaq. SİA-nın verdiyi məlumata görə, səfər çərçivəsində nazir Manuel Gonzalez Sanzın xarici işlər naziri Elmar Məmmədov və digər rəsmi şəxslərlə görüşü, eyni zamanda Kosta Rika Respublikasının Azərbaycan Respublikasındakı Səfirliyinin açılış mərasimində iştirakı planlaşdırılıb. Qeyd edək ki, mətbuat konfransı nəzərdə tutulmayıb.

Ölkə üzrə pambıq tedarükü 190 min tonu ötüb

Noyabrın 27-dək ölkə üzrə pambıq qəbulu məntəqələrinə 191 min 379 ton məhsul təhvil verilib. Tədarük olunan məhsulun 55 faizə yaxını Saatlı (25066 ton), Biləsuvar (23359 ton), Bərdə (20494 ton), Ağcabədi (18939 ton) və Sabirabad (16931 ton) rayonlarının payına düşür. Dövlət Statistika Komitəsindən AZƏRTAC-a bildirdiklərinə görə, ötən iki gündə 1811,36 ton pambıq tedarük olub. Xatırladaq ki, 2016-cı ildə, ümumilikdə, 88 min 596 ton pambıq yığılmışdı.

Azərbaycan-Türkiyə iqtisadi əlaqələrinin daha da genişləndirilməsi istiqamətləri müzakirə olub

İqtisadiyyat naziri Şahin Mustafayev "Ziraat Bank Azərbaycan" ASC-nin rəhbəri Avni Demirçi ilə görüşündə Azərbaycan-Türkiyə iqtisadi əlaqələri, əməkdaşlığın daha da genişləndirilməsi istiqamətləri müzakirə edilib. İqtisadiyyat Nazirliyinin mətbuat xidmətindən AZƏRTAC-a bildirdiklərə görə, görüşdə Türkiyənin "Ziraat Bankı" ilə bağlı təqdimat keçirilib və bankın Azərbaycandakı fəaliyyətinin genişləndirilməsi barədə fikir mübadiləsi aparılıb. Görüşdə Türkiyənin ölkəmizdəki səfiri Erkan Özoral da iştirak edib.

Hər kəsə ballı olan fakt ondan ibarətdir ki, əsrlər boyu Azərbaycan xalqının dini və milli dəyərlərinə söykənən tolerantlıq faktoru dünyaya bir örnək, bir nümunə olub. Qədimdən müasir dövrümüzədək ölkəmiz çoxmillətli, çoxdinli bir ölkə olaraq həm də bu cəhətdən özünü ən mükəmməl şəkildə tanıdıb. Azərbaycanın mövcud olduğu regiondakı mövqeyi, qonşuluq münasibətləri, həmçinin, sözügedən istiqamətdə sərgilədiyi üstün cəhətləri burada dini və milli tolerantlığın, millətlərarası münasibətlərin ali məfhumlara əsaslandığını təsdiq etməkdədir. Beləliklə, qərinə və yüzilliklərin bir-birini əvəz etməsinə baxmayaraq, Azərbaycan xalqı hər zaman humanist mövqeyində qalmaqla bu amili bir ənənəyə çevirib. Məhz bu baxımdan, Azərbaycan bir çox millətlərin, müxtəlif dinlərin nümayəndələrinin dinc, əmin-amanlıq şəraitində yaşadığı ölkə kimi digər ölkələrə nümunə etalonudur. Azərbaycan kifayət qədər demokratik və başqa xalqlara, ayrı dinlərə inanc bəsləyənlərə sayğı ilə yanaşan bir dövlətdir. Məhz bu faktor da ölkə qanunlarında öz əksini tapıb. Bu gün ölkəmizdə hər kəs dinindən, millətindən asılı olmayaraq çiyn-çiyinə yaşayır, Azərbaycanın quruculuq və inkişafına öz töhfələrini verir.

Dinlərin monolit birliyi sülhsevərliyə əsaslanır

Maraqlı faktlardan biri də budur ki, Azərbaycanın dəyişilməz olaraq qalan bu mühiti bəzi dairelərin siyasi və s. baxışlarına cavab vermədiyinə görə, zaman-zaman bu yöndə müxtəlif çirkin planlara əl atıblar. Lakin xalqın və dinlərin monolit birliyi heç vaxt belə cəhdlərin reallaşmasına imkan verməyib. Ulu Öndər Heydər Əliyevin xalqın çağırışı ilə ikinci dəfə hakimiyyətə qayıdışından sonra ölkədə yaranmış hərə-mərcliklərə son qoyulmaqla yanaşı, dini etiqadların qorunub-saxlanması və inkişaf etdirilməsinə də diqqət ayrıldı. Çünki Azərbaycan xalqının Ümummilli Lideri yaxşı bilirdi ki, bu sahə ən həssas sahələrdən biridir və hər an bizi istəməyən qüvvələr ondan öz çirkin məqsədləri üçün istifadə etməyə çalışacaqlar. Ona görə də, O, ölkədaxili səfərləri zamanı məscidlərin, kilsələrin və sinaqoqların təmiri və bərpası, yeni ibadət ocaqlarının yaradılması məsələsinə daim üstünlük verir, xalqı və müxtəlif inanclı vətəndaşları vəhdətə gətirmək üçün uzaqgörən siyasətini yürüdüdü. Vəhdət gücləndikcə, qeyri-ənənəvi təriqətlərin, bu istiqamətdə olan sektaların, eləcə də missioner təşkilatların çirkin planlarını reallaşdırma bilməmələri, onların daha da azğılaşmasına səbəb olurdu ki, Ulu Öndər Heydər Əliyev bu kimi arzuolunmaz halların da qarşısını alması üçün müvafiq addımlarını atdı.

Nəzərə almaq lazımdır ki, 1992-ci ildə "Dini etiqad azadlığı haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu qəbul edilmişdi. Məhz bu qanunda bir sıra boşluqların olmasının səbəbləri idi ki, bəzi güclər çirkin məqsədlərini həmin boşluqlardan istifadə edərək, gerçəkləşdirməyə cəhdlər göstərirdilər. Ona görə də, Ümummilli Lider Heydər Əliyev hakimiyyətə qayıdıqdan sonra "Dini etiqad azadlığı haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa müəyyən əlavə və dəyişikliklərin edilməsində qətiyyətli addımını atdı. Dahi Öndər Heydər Əliyevin 21 iyun 2001-ci il tarixli Fərmanı ilə Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 48-ci maddəsinin həyata keçirilməsi üçün müvafiq şərait formalaşdırılması və dini etiqad azadlığı ilə bağlı qanunvericilik aktının tələblərinə riayət olunması məsələləri nəzərdə tutulur. Həmin vaxtlardan etibarən, Azərbaycan dövləti çoxmillətli, çoxdinli bir respublika olaraq, bu müxtəlifliyi daha dərinə qorumağa başladı. Beləliklə, bütün xalq vahid və mehriban bir ailə kimi yaşayışını davam etdirdi, müxtəlif dinlərə mənsub insanlar sülh və əmin-amanlıq şəraitində dinc fəaliyyət göstərərək, mövcud uğurlardan stumal almağa başladı. Bu baxımdan, tarixən ölkəmizdə islam dini ilə yanaşı, xristianlıq, iudaizm və başqa din-

Azərbaycanda dini və milli tolerantlıq dünya üçün nümunəyə çevrilib

lərə mənsub insanlar da məskunlaşmış, sülh və əmin-amanlıq şəraitində yaşamış və indi də bu ənənə uğurla davam etdirilir. Artıq istər xristian, istər yəhudi, istərsə də müsəlman olan vətəndaş tam əminliklə vurğulaya bilər ki, Azərbaycanda millətlər və dinlərarası, o cümlədən, məzhəblərarası tərifiqə yaratmaq mümkündür, çünki ölkəmizdə buna heç bir şərait yoxdur! Qloballaşma şəraitində həyata keçirilən irimiqyaslı enerji, nəqliyyat və informasiya dəhlizlərinin yaradılması, xarici investorların Azərbaycana uzunmüddətli sərmayə qoyması da ölkədəki daxili sabitlik və onu reallaşdıran milli və dini tolerantlıq siyasəti sayəsində mümkün olub. Çağdaş Azərbaycan multikulturalizm məkanı kimi mədəniyyətlərin, dinlərin müxtəlifliyini yaşadan və inkişaf etdirən unikal ölkəyə çevrilib. Burada hər bir xalq və etnikin mədəni, dini müxtəlifliyi vahid harmoniyaya-ümummilli vətəndaş həmrəyliyinə xidmət edir. Əksər ölkələr üçün örnək olan bu model artıq müxtəlif inanc və mədəniyyətlərə sahib Azərbaycan vətəndaşlarının həyat tərzinə çevrilib.

İnanc Azərbaycan vətəndaşlarının həyat tərzinə çevrilib

Ölkəmizdəki mövcud multikulturalizmi yüksək qiymətləndirən Moskva və bütün Rusiyanın patriarxı II Aleksii hələ 2001-ci ildə Bakıya səfəri zamanı Ulu Öndərimiz Heydər Əliyevə müqəddəs Moskva knyazı Daniel ordenini təqdim edərkən demişdi: "Ölkənizdəki tolerantlıq və dini dözümlülük başqa dövlətlər üçün nümunədir".

Roma Papası mərhum II İohann Pavelin Azərbaycana səfər etməsi isə əzsaylı millət və onların etiqad etdiyi dinlərə də sayğının və xoş münasibətin dönməzliyindən xəbər verir. Vacib məqamlardan biri də Azərbaycanın mədəni irsini Vatikanda nümayiş etdirən ilk islam ölkəsi olmasıdır. Azərbaycandakı nümunəvi dini tolerantlığa heyranlığını gizlətməyən İSESKO-nun baş direktoru Əbdüleziz bin Osman isə Bakının İslam Mədəniyyətinin Paytaxtı elan olunması ilə əlaqədar demişdir: "İSESKO bütün dünyaya çatdırılmalıdır ki, siz necə də qədim və zəngin mədəniyyətə sahibsiniz. Ölkəniz-

dində müsəlmanların, katoliklərin, protestant və pravoslav xristianların Roma Papası ilə unikal görüşü barədə yazısında bir çox müsbət məqamlar haqqında təhlillərini aparıb. M.Yevdayev qeyd edib ki, Azərbaycan çoxmədəniyyətli özünüifadə modelidir və bütün dünya bu məqama diqqət yetirməlidir. Müəllif Papanın səfərinin Azərbaycanda növbəti global multikultural tədbirdən - 5-ci Bakı Beynəlxalq Humanitar Forumundan dərhal sonra baş tutması məqamına da toxunub və xatırladı ki, forumda 80 ölkədən gəlmiş yüzlərlə lider müasir dövrün ən əhəmiyyətli məsələlərini, ölkələr, mədəniyyətlər və icmalar arasında qarşılıqlı münasibətlər qurulması problemlərini müzakirə ediblər.

Azərbaycanda fəaliyyət göstərən Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsi və Qafqaz Müsəlmanlar İdarəsinin birgə fəaliyyəti də ölkəmizdə tolerantlığın daha güclü da-yıqlara söykənməsinə xidmət edir. DQİDK sədri Mübariz Qurbanlı müsahibələrindən

lə əməkdaşlıq sahəsində imzalanan sənədlərin həyata keçirilməsi üçün biz öz tərəfimizdən hər tələbi yerinə yetirəcəyik və bu əməkdaşlıq digər üzv dövlətlər üçün nümunə olacaqdır".

Bu gün Azərbaycanın dünyaya örnək olan tolerantlıq modelinin Prezident İlham Əliyev tərəfindən bəyan edilməsi və onun əksər xarici ölkə başçıları, din xadimləri, siyasətçiləri, alimləri tərəfindən qəbul edilməsi Azərbaycanın beynəlxalq aləmdə nüfuzunu daha da artırır. Ölkə Prezidenti İlham Əliyevin Ulu Öndər Heydər Əliyevin siyasi kursunu çox uğurla davam etdirməsi, bu işdə ölkənin Birinci Xanımı, YUNESKO və İSESKO-nun Xoşməramlı Səfiri, Mehriban xanım Əliyevanın da xüsusi rola malik olması öz münbit və nailiyyətli nəticələrini göstərməkdədir. Bir müddət öncə, Roma Papası Fransiskın Azərbaycana səfəri isə Azərbaycanın multikultural dəyərlərinin hansı dərəcədə inkişaf etməsinin müsbət yönümlü kulminasiya nöqtəsi idi. Dünya mediası bu səfər barədə kifayət qədər mühüm məqamlara toxunaraq, Azərbaycanın istər regionda, istərsə də dünyadakı əhəmiyyətli yeri barədə məqalələr dərc etdi.

ABŞ-da çıxan "Jewish Journal" qəzetində Azərbaycanın Dağ Yəhudiləri İcmasının rəhbəri Milix Yevdayevin Roma Papasının Bakıya səfəri haqqında məqaləsi dərc edildi. Müəllif Azərbaycandakı Heydər Məscidi-

birində qeyd edib ki, Azərbaycanda qədim zamanlardan müxtəlif dinlər tolerantlıq şəraitində yan-yana fəaliyyət göstərirlər: "Müxtəlif konfessiyalara mənsub insanların qarşılıqlı xoş əlaqələri ənənə halını almışdır. Bu gün də həmin ənənənin dini icmaların bir-birinə olan münasibətində şahidi oluruq. İstər əlamətdar günlərdə, istər bayramlarda, istərsə də icmaların digər ictimai həyatında bu yaxınlığı və səmimiyyəti görürük. Ümumiyyətlə, ölkədə tolerant mühitin yaradılmasına xidmət edən müxtəlif dini konfessiya liderlərinin qarşılıqlı əlaqələri yüksək səviyyədədir. Dövlət Komitəsi olaraq da tolerantlığın ölkəmizdə daha da təkmilləşməsi və müxtəlif dini konfessiya rəhbərləri arasında qarşılıqlı əlaqələrin inkişafı istiqamətində bir sıra addımlar atılmışdır".

Göründüyü kimi, nəticəyə gəlmək mümkündür ki, ümumiyyətlə, Azərbaycan çoxdinli, çoxmillətli bir dövlət olmaqla bütün dünya üçün öz dəyərini göstərə bilər. Bu nümunədən bir sıra ölkələr örnək götürməlidir.

Rəfiqə KAMALQIZI

Yazı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Kültüvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun keçirdiyi müsabiqəyə təqdim etmək üçün

Azərbaycanda nikah adətləri: erkən nikahlar qızqaçırma

Azərbaycanda ta qədim zamanlardan, ən yaxın qohumlar istisna olmaqla, qohumla evlənməyə icazə verilir. Bunu qədim Albaniyanın Böyük Aran vilayətindəki Aluen (Aqen) kəndində 488-ci il yanvarın 26-da çağırılmış Alban xristian kilsəsinin böyük məclisi tərəfindən əmi və bibi nəvələri ilə evlənməyin qadağan olunması kimi məhdudiyət qoyulması sübut edir. Buradan aydın görünür ki, Azərbaycanda qohumla evlənmək adəti geniş yayılmışdı və xristian dini onu müəyyən qədər məhdudlaşdırır.

Azərbaycanda qohumla evlənmə adəti sonralar islam dini tərəfindən tənzimlənmişdir. İslam ehkamına görə, Allah kişilərə anaları, qızları, bacıları, bibiləri, xalaları, qardaş və bacılarının qızları, süd anaları, süd bacıları, qayınanaları, ögey qızları və öz belindən gələn oğullarının arvadları ilə evlənməyi və iki bacını birlikdə almağı qadağan etmişdir. İslamı qəbul etdikdən sonra Azərbaycan xalqı qohumla evlənmə adətini "Qurani-Kərim"lə müəyyən edilən islam dininin bu normalarına uyğunlaşdırmış və ailə məişətində həmişə ona riayət etmişdir. Azərbaycanda qohumla evlənmə adətində bu normaları ehkam sayıldığından, onların mənşəyini araşdırmağa lüzum yoxdur.

Azərbaycanda qohumla evlənmə adətini iki qrupa bölmək olar: yaxın qohumlar və uzaq qohumlar ilə evlənmə. Yaxın qohumlarla evlənmə adəti kuzen nikahlar adlanır. Kuzen nikahlar dedikdə, əmi-oğlu ilə əmiqızının və xalaoğlu ilə xalaoğlunun nikahları (bunlara ortokuzen nikahlar deyilir) və dayıoğlu ilə bibiqızının və bibioğlu ilə dayıqızının nikahları (bunlara krosskuzen nikahlar deyilir) nəzərdə tutulur. Digər qohumlar ilə evlənmə uzaq qohumlar ilə evlənmə adətidir.

Azərbaycanda qohumla evlənmə adətlərindən ən çox kuzen nikahlar yayılmışdı. Keçmişdə valideynlər çox vaxt gəncləri yaxın qohumlarla evləndirməyə çalışırdılar. Yaxın qohumla evlənmə müxtəlif amillərlə şərtləndirilir. Onlardan biri sosial-iqtisadi amildir. Keçmişdə qız üçün "başlıq" və ya "süd pulu" vermək adəti geniş yayılmışdı. Bununla əlaqədar, yoxsul ailənin oğlanları hər ailədən qız istəməyə cürət etmirdilər. Varlı ailələr isə, bir qayda olaraq, sosial-iqtisadi durum cəhətdən bir-birinə münasib ailələrə qız verib, qız alırdılar. Belə münasib adamlar eyni sosial təbəqəyə mənsub olan qohumlar olurdu. Bə-

zi hallarda isə, oğlan və qızda pəltəklik, şikəstlik və s. kimi fiziki qüsurlar olurdu. Belə olduqda ata, ana, əmi, bibi, dayı, xala, qardaş və bacı elçilik üçün öz yaxın qohumlarının evinə üz tutardılar.

Azərbaycanda yayılmış nikah adətlərindən biri də arvadı vəfat etmiş cavan kişinin subay baldızı ilə evlənməsi olmuşdur. Bu nikah adəti sororat (latınca "soror" - "bacı" sözündəndir) adlanır. Sororat adəti anasız qalmış uşaqların saxlanması zərurəti ilə əlaqədar icra olunurdu. Çünki vəfat etmiş bacının uşaqlarına hamıdan yaxşı onların xalaları baxa bilərdi. Sororat adəti haqqında el arasında geniş yayılmış belə bir zərb-məsəl də var: "Qoy arvadı ölən o kişi fikir çəksin ki, subay baldızı yoxdur". Azərbaycanda sororat nikah adəti də levirat adəti kimi məcburi deyildi. Adət dul qalmış kişiye subay baldızı ilə evlənməyə icazə verirdi, onu buna məcbur etmirdi, həm də dul kişi yalnız baldızının razılığı ilə onunla evlənmə bilərdi.

Azərbaycanda nikah adətləri ilə bağlı ənənələr sırasında azyaşlı qızların erə verilməsi, həm də özlərindən yaşlı adama erə verilməsi ənənəsi xüsusi yer tuturdu. Məsum qızların çox erkən yaşda özlərindən yaşlı adama erə verilməsi ənənəsi etnoqrafik ədəbiyyatda xalqın cəhaleti kimi qələmə verilir və pislənilir. Əlbəttə, bu ənənənin məhdud cəhətləri çox idi. Azyaşlı qızları uşaqılıq səadətindən məhrum edər, çox vaxt mənlərini alqaldıb, "babaları yanında" kişiye erə verirdilər. Lakin keçmişdə qız uşaqlarının tez erə verilməsinin obyektiv səbəbləri də var idi.

Əvvələn, keçmişdə qızlar nə məktəbə gedir, nə işləyir, yaşları çatanda oturub erə getmək haqqında düşünür, bir yerə yığışanda, böyük Üzeyir Hacıbəylinin "Arşın mal alan" komediyasında olduğu kimi, bütün söhbətlərinin sonunu erə getmək probleminin üstünə gətirib çıxarırdılar. Ərə getmək vaxtları ötəndə, qızlar məscidə gedib şam yandırar, "bəxtlərinin açılmasını diləyər və əhd edərdilər. "Qarıyb evdə qalmaq və un çuvalına tay olmaq" həm qız uşaqları, həm də ata-ana üçün böyük dərd idi.

İkincisi, azyaşlı cavan gəlinin erə evinə öyrəşməsi asan olurdu, lazım gəldikdə, onu yeni ailəsinin ab-havasına uyğunlaşdırmaq üçün yenidən tərbiyə etmək də mümkündür.

Üçüncüsü, cavan gəlin özündən yaşca böyük olan ərinin nüfuzunu istər-istəməz qəbul edir və onun ailədə üstünlük mövqeyi ilə hesablaşırdı. Beləliklə, ailə başçısı problemi asanlıqla həll olunurdu.

Nəhayət, keçmiş Azərbaycan ailəsi üçün xüsusi mənə kəsb

edən çoxuşaqlılıq ənənəsi. Erkən yaşlarında gəlin gedən qız 30 yaşında ikən artıq çoxuşaqlı ana olurdu. Çoxuşaqlı ana olmaq isə, o dövrdə böyük şərəf idi, qadın üçün bundan yaxşı xoşbəxtlik ola bilməzdi.

Müdrüklerimiz bütün bu amilləri əsrlər boyu götür-qoy etmiş, nəçə-neçə nəsillərin həyat təcrübəsini ümumiləşdirmiş və "nikah yaşı normaları" müəyyənləşdirmişlər. Onlar qızların yaşca özündən böyük oğlana erə getməsinə ailənin möhkəmliyinin təminatı kimi qiymətləndirmişlər.

Azərbaycanda ənənəyə görə, "nikah yaşı normaları" oğlanlar üçün 16-18, qızlar üçün 14-16 yaş idi. Keçən əsrlərdə oğlanlar əksər hallarda 18 yaşından evləndirilirdi. Bəzi ailələrdə isə oğlanların evlənməsi müəyyən səbəblərdən yubanırı və bir çox hallarda 25-30 yaşlarında evləndirilirdi. Qızların erə getmələri isə ənənəvi "nikah yaşı normaları"na uyğun olmuşdur. Bəzi hallarda isə, qızları 12-13 yaşında erə vermişlər.

Qəzənfər Rəcəbli yazır: "Azərbaycanda erə ilə arvad arasında yaş fərqi məsələsinə münasibət müxtəlif olmuşdur. Keçmişdə Azərbaycanda erəvaddan əksər hallarda 10-15, bəzən hətta 20-25 yaş böyük olurdu. Xalqın empirik biliklərinə əsaslanan tədqiqatçılar isə, müəyyən etmişlər ki, ərin arvadından ən azı 3, ən çoxu 7 yaş böyük olması daha əlverişli seçimdir.

Ailə-nikah münasibətlərində bəzən valideynlərin sosial-iqtisadi təmayüllü mövqələri ilə gənclərin pak məhəbbət hissləri, azad sevgi amalları qarşı-qarşıya gəlirdi. Bu uyğunsuzluq isə, qızqaçırma kimi evlənmə üsulunu şərtləndirmişdir. Adətən, Azərbaycanda iki cür qızqaçırma adəti olmuşdu: qızın sevdiyi oğlana qoşulub qaçması və qızın zorla qaçırılması.

Qızların zorla qaçırılması halları tarixdən məlumdur. Xalq qızların zorla qaçırılmasına mənfi münasibət bəsləmişdir. Xalq dastanlarında qızların zorla qaçırılmasına cəhdlər və qızların bu zorakılıqdan qorunmaları barədə təsvirlər vardır. Azərbaycan məhəbbət dastanlarında adlı-sanlı, var-dövlətli adamların qızlara qarşı zor işləmələri təsvir edilir. Belə ki, "Abbas və Gülgöz" dastanında Şah Abbas Gülgözi, "Novruz və Qəndab" dastanında Mahmud paşa Qəndabı, "Seydi və Pəri" dastanında Hasan paşa Pərinin zorla almağa cəhd göstərirlər, lakin niyyətlərinə nail ola bilmirlər. Qarşılıqlı sevgi, məhəbbət olan yerdə zor da heç bir iş görə bilmir, qız istəmirsə, qoşunla da onu qaçırmaq mümkün olmur. Dastanların bu ruhu zorla qız qaçırılmasına xalqın münasibətinin təzahürüdür.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında
Kütülvə İnformasiya Vəsitalərinin İnkişafına
Dövlət Dəstəyi Fondu

KIVDF

www.kivdf.gov.az

Bu yazı Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Kütülvə İnformasiya Vəsitalərinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun maliyyə dəstəyi ilə "İnsan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi, vətəndaşların hüquqi, siyasi mədəniyyət səviyyəsinin yüksəldilməsi, sosial və siyasi fəallığının artırılması" istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb

Azərbaycanda qızın könüllü qaçırılmasının, əsasən, iki səbəbi olmuşdu. Bunlardan biri qızın valideynlərinin onu istədiyi oğlana vermək istəməməsi, ikincisi isə oğlanın ailəsinin toy etməyə maddi imkanının olmaması. Qızın istədiyi oğlan tərəfindən könüllü qaçırılması zamanı ara arvadı və ya başqa bir şəxs vasitəsilə qabaqcadan qızla əlaqə saxlanılır və şərtləndikləri vaxt qız evdən çıxaraq, oğlana qoşulub qaçırıldı. Çox zaman igid oğlanlar, "Koroğlu" qəhrəmanlıq dastanında olduğu kimi, sevdikləri qızları, gizli deyil, zorla qaçırırdılar. Xalq qəhrəmanı Koroğluya Nigarı xəlvəti oğurlayıb, aparmaq ağır gəlir. O, Nigara deyir: "Mən sənə Çənlibelə bu cür apara bilmərəm. Sonra deyərlər ki, "Koroğlu gedib xotkarın qızını oğurlayıb gətirib". "Koroğlu" dastanında təsvir edildiyi kimi, əksər hallarda qız qaçırıldıqdan sonra, oğlan ona toy da edirdi.

Qaçan qıza yaxşı münasibət bəslənilməzdi. Bəzən valideynləri qaçan qızları ilə aylarla danışmırdılar. Qızın atası yalnız el tənəsilə yumşaldıqdan və ağısaqqallar məsləhət gördükdən sonra barışıq razılıq verirdi. Rəsmi barışıqdan sonra qızın "ayaq açdısına" icazə verilir. Adətə görə, qaçan qıza cehiz verilmirdi. Lakin imkanlı ailələrdə bəzən barışıqdan sonra qıza cehiz də verilir.

Yaxın qohumla evlənmə adətini şərtləndirən cəhətlərdən biri də mənəvi-psixoloji amil idi. Vali-

deynlər uşaqlarının gələcək taleləri haqqında fikirləşərək qoymurdular ki, qız uşağı, el arasında deyilən kimi, "evdə qalıb un çuvalına tay olsun", oğlanın isə ailə qurmaq vaxtı ötsün. Yaxın qohumla evlənmə zamanı hələ uşaqılıqdan bir yerdə böyümüş gənclər bir-birinə asanlıqla isinişirdilər, bir-birinə əmioğlu və əmiqızı, xalaoğlu və xalaoğlunu, dayıoğlu və bibiqızı, bibioğlu və dayıqızı kimi daha çox hörmət edirdilər. Kuzen nikah adəti ilə evlənmə zamanı gələcək ailənin bir çox məsələ problemləri də öncə həll olunurdu. Xala - qayınana öz bacısı qızını, bibi - qayınana öz qardaşı qızını hər şəraitdə yola verirdi. Əmi - qayınatanın bir gözü həmişə öz qardaşı qızının, dayı - qayınatanın isə bir gözü bacısı qızının üstündə olurdu. Gəlin də dünən əmi, dayı, bibi və xala deyib başlarına and içdiyi, bu gün isə, həm də qayınata və qayınana kimi sevdiyi əziz adamlarının hər sözünün başına ip salmırdı. Beləliklə, gəlin-qayınana, gəlin-baldız, gəlin-qayınlar və elecdə, qudalar problemləri aradan götürülürdü.

Keçmişdə ortokuzen nikah adətində, xüsusilə, əmioğlu ilə əmiqızının nikahına daha çox üstünlük verilir. Bu nikah adəti haqqında el arasında belə zərb-məsəl də vardı: "əmioğlu ilə əmiqızının kəbinini göydə mələklər kəsib".

Vahid ÖMƏROV,
fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru

Şahzadə Harri amerikalı aktrisa və fotomodel Meqan Markl ilə nişanlanıb

Şahzadə Harri amerikalı aktrisa və fotomodel Meqan Markl ilə evlənəcək. Bu barədə Böyük Britaniya krallığının mətbuat xidməti bildirib. AZƏRTAC Interfax informasiya agentliyinə istinadla xəbər verir ki, nişan mərasimi noyabr ayında olub, toy isə gələn ilin yaz aylarında keçiriləcək.

Britaniya kral sarayının mətbuat xidməti şahzadə Harrinin öz niyyəti barədə kraliça II Elizabetə və kral ailəsinin digər üzvlərinə məlumat verdiyini, həmçinin nişanlığının valideynlərindən xeyir-dua aldığını qeyd edir. Toydan sonra gənc cütlük Kemsinqton sarayının iqamətgahlarının birində yaşayacaq. 36 yaşlı Meqan Markl "Fors-majorlar" serialında Reyçl Zeyn rolunu ilə məşhurdur. Markl 2011-ci ildə rejissor Trevor Engelsona ərə getmiş, 2013-cü ildə ondan boşanmışdı. Qeyd edək ki, 33 yaşlı şahzadə Harri Britaniya tacına növbədə beşinci varisdir.

Gələn il dünyada ilk smartfon-termometr buraxılacaq

2018-ci ildə elektron qurğular bazarına dünyanın ilk smartfon-termometrinin çıxarılacağı gözlənilir. "i-MEMS" sistemli termometr istifadəçiyə cəmi yarım saniyə ərzində bədənə dəqiq temperaturunu öyrənməyə imkan verəcək. AZƏRTAC "VistaNews" resursuna istinadən xəbər verir ki, smartfona quraşdırılan mikroelektromexaniki ötürücü sayəsində qurğunun səhv ehtimalı 0,01 faiz təşkil edir. Qurğunu hazırlayan Cənubi Koreya mütəxəssislərinin sözlərinə görə, məhsulun buraxılışı 2018-ci ilə planlaşdırılır. Smartfonun qiyməti və hansı ölkələrdə satışa çıxarılacağı barədə məlumat verilmir. Bildirilir ki, smartfon-termometr temperaturu Selsi üzrə mənfi 40 və 200 dərəcə diapazonunda ölçəcək. Ekspertlərin fikrincə, temperaturu dərhal müəyyənləşdirməyə imkan verən ötürücü "Apple" şirkətinin "iPhone" smartfonlarında da quraşdırıla bilər. Bunun sayəsində istifadəçi sağlamlıq vəziyyətini daim izləmək imkanına malik olacaq.

Avstriyada depressiyaya qarşı... itlərdən istifadə ediləcək

Avstriyanın Zaltsburq şəhərində yerləşən "Avstriya Assistent İtlər Mərkəzi" ilk dəfə olaraq depressiyadan əziyyət çəkənlərə yardım məqsədilə xüsusi itlərin təliminə başlayıb. AZƏRTAC xəbər verir ki, 2016-cı ildən fəaliyyət göstərən və əsasən posttravmatik stress pozuntusu və obsessiv-kompulsiv pozuntudan müalicə alan xəstələri müşayiət edən itlərə təlim verən mərkəz qarşısına daha ciddi məqsədlər qoyub. Xüsusi təlim keçmiş labrador retriever cinsli itlər öz yeni sahibinin rəftar nümunələri və həmçinin qoxusu əsasında məşqlərə cəlb olunur. Beləliklə, sahibinin depressiv epizodlarının "iyini" alan itlər öz sahiblərinin diqqətini cəlb edərək, onun əhvali-ruhiyyəsini yüksəltmək üçün oynamağa çalışır və yaranmış vəziyyətdən çıxmasına yardım edə biləcəklər.

Mərkəzin rəhbəri Lukas Handler yeni terapiya istiqamətinin təqdimatı zamanı bildirib ki, aldığı təlimdən asılı olaraq itlər, həmçinin özünə xəsarət etməyə və ya intihara meyilli pasiyentlərin həmin niyyətlərini duya və müxtəlif yollarla (oyun, diqqətini özünə cəlb etmə, açıq havaya çıxmaq tələbi və s.) onların diqqətini başqa istiqamətə yönəldə biləcəklər.

ELAN

Cəfərova Kubra Qüdrət qızına məxsus Bakı şəhəri, Yasamal rayonu, Əlvəşət Quliyev küçəsi, 17 mənzil-3 ünvanında yerləşən evin KUPÇA (ÇIXARIŞ) və texniki pasport itdiyi üçün etibarsız sayılır.

BAŞSAĞLIĞI

Bakı Şəhər Mədəniyyət və Turizm Baş İdarəsinin kollektivi həmin idarənin reisi Vüqar Zeynalova atası **Teyyub Zeynalovun** vəfatından kədərləndiyini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.

Allah rəhmət eləsin!

SƏS

Son səhifə

28 noyabr

Əbu-Dabidə keçirilən 2017-ci il Formula-1 dünya çempionatının qalibi müəyyənləşib

2017-ci il Formula-1 dünya çempionatının son yarışı olan Əbu-Dabi Qran-Prisinin qalibi müəyyənləşib. AZƏRTAC xəbər verir ki, Qran-Prini "Mercedes"-in pilotu Valtteri Bottas birinci yerdə başa vurub. Onun komanda yoldaşı, 2017-ci il Formula-1 dünya çempionatının qalibi Luis Hamilton ikinci, "Ferrari"-nin sürücüsü Sebastyan Fettel isə üçüncü olub.

S.Fettelin komanda yoldaşı Kimi Rəykkönen Daniel Rikkardo ("Red Bull") yarışdan kənarda qalandan sonra dördüncü olmağı bacarıb. Maks Ferstappen ("Red Bull") K.Rəykköneni keçməyə çalışsa da, məqsədinə nail ola bilməyib və beşinciliklə kifayətlənib. Qeyd edək ki, V.Bottas bu mövsüm üçüncü dəfədir qalibiyyət sevinci yaşayır. Yarış zamanı iki pilot mübarizəni erkən dayandıraraq "Renault"-un sürücüsü Karlos Saynsın pite gec getməsinin ardından yarışı 9-cu sırada tamamlayacağına ümid olsa da, sol ön təkərin yerinə bərkidilə bilməməsi səbəbindən o, yarışla erkən vidalaşdı. "Red Bull"-un pilotu Daniel Rikkardo isə baş verən hidravlik problemə görə dördüncü sırada olarkən yarışdan kənarda qalıb.

Messi ardıcıl 6 oyundur rəqib qapısına qol vura bilmir

"Barselona" klubunun hücumçusu Lionel Messi ardıcıl 6 oyundur rəqib qapısına qol vura bilmir. AZƏRTAC xarici KİV-lərə istinadla xəbər verir ki, argentinalı futbolçu İspaniya çempionatının sonuncu turunda "Valensiya" ilə matçda da fərqlənə bilməyib.

Messi sonuncu dəfə 2010-cu ilin yayında ardıcıl 7 oyunda qol vura bilməyib. Qeyd edək ki, Messi İspaniya çempionatında 13 turdan sonra 12 topla bombardirlər siyahısına başçılıq edir. Argentinalı futbolçu "Valensiya"-nın oyunçusu Simone Dzaczanı 3 top hesabı ilə qabaqlayıb.

Şəhriyar Məmmədşarov dünya şahmat tacı uğrunda iddiaçılar turnirində qatılacaq

Azərbaycan qrossmeysteri Şəhriyar Məmmədşarov dünya şahmat tacı uğrunda iddiaçıların turnirində iştirak edəcək. Turnir Berlinin "Külhaus" sergi mərkəzində keçiriləcək. Bu, Beynəlxalq Şahmat Federasiyasının (FIDE) İspaniyada keçirilən Qran-Pri yarışlarının yekun mərhələsinin nəticələrindən sonra belli olub. AZƏRTAC xəbər verir ki, iddiaçıların turniri 2018-ci il martın 10-dan 28-dək Berlində keçiriləcək. Turnirin yekununa görə hazırkı dünya çempionu norveçli Maqнус Karlseinin rəqibi təyin olunacaq.

Almaniya paytaxtına yarışlarda iştiraka cəmi 8 nəfər, o cümlədən FIDE Qran-Pri yarışlarının ümumi hesabının yekunlarına görə Şəhriyar Məmmədşarov, rusiyalı Aleksandr Qrişşuk, dünya kubokunun nəticələrinə görə Levon Aronyan (Ermənistan), Dinq Liren (Çin), təşkilatçı ölkədən namizəd Vladimir Kramnik (Rusiya), dünya tacı uğrunda uduzmuş Sergey Karyakin (Rusiya), FIDE-nin reytinginə görə Fabiano Karuana, Uesli Co (hər ikisi ABŞ-dan) yollanacaq. Dünya şahmat tacı uğrunda iddiaçılar turnirinin mükafat fondu 420 min avro təşkil edir.

"Atletiko" öz tarixində yeni rekord müəyyənləşdirib

La Liqanın dünən keçirilən 13-cü turunda səfərdə "Levante"-yə 5:0 hesabı ilə qalib gələn "Atletiko" öz tarixində yeni rekord müəyyənləşdirib. Qol.az-ın İspaniya mətbuatına istinadən yaydığı xəbərə görə, Dieqo Simeonenin komandası daxili çempionatda məğlubiyyətsiz oyunlar seriyasını 13-ə çatdırıb. Hazırda madridlilərin ehtiyatında 7 qələbə və 6 heç-heçə var.

Bundan öncə "Atletiko"-nun rekordu 1995/96-cı il mövsümünə təsadüf edir. Həmin vaxt dalbadal 12 oyunda uduzmayan komanda yekunda İspaniya çempionluğu və kubokunu qazanmaqla qızıl dubl edib. Əlavə edək ki, hazırda "Atletiko" 27 xalla 3-cü yeri tutur.

Baş redaktor:

Bəhrüz Quliyev

Baş redaktorun müavinləri:

Valeh Məhərrəmli
Fətulla Həsənov

Ünvanımız: Bakı şəhəri, Üzeyir Hacıbəyov küçəsi, 32.

Şəhadətnamə: № 022492
<http://www.ses-news.az>
<http://www.sesqazeti.az>
E-mail: ses@sia.az
Tel: 598-33-90 Faks: 493-11-62

Buraxılışa məsul: Mətləb Salahov

Redaksiyanın mövqeyi ilə müəllifin mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

Qəzet "Səs"-in komputer mərkəzində yığılır, səhifələnilir. "Azərbaycan" neşriyyatında çap olunur.

Qəzetdə AzərTAC, SİA, APA və AZADİNFÖRM informasiya agentliklərinin məlumatlarından istifadə olunur.

Qəzet bazar və bazar ertəsindən başqa hər gün nəşr olunur
Tiraj: 5500